

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Turčianske Jaseno na roky 2024-2030

Názov:	Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Turčianske Jaseno na roky 2024-2030
Územné vymedzenie:	Obec Turčianske Jaseno
Územný plán obce schválený (A/N):	Áno
Dátum schválenia PHSR:	16.02.2024, uznesením č. 04/2024
Dátum platnosti:	Od 17.02.2024 do 31.12.2030
Verzia ¹ :	1.0
Publikovaný verejne dňa:	19.02.2024
Vypracoval:	RNDr. Radomír Babiak, PhD., www.dokumentypreobce.sk

¹ Prvé prijaté znenie sa označuje číslom 1.0. V prípade zásadnej zmeny sa ďalšie aktualizované verzie označujú 2.0, 3.0 atď. V prípade malých zmien sa označuje 1.1.

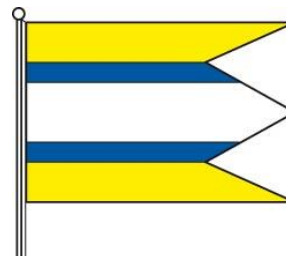

Erb a vlajka obce

Erb obce

vlajka obce

Blazón erbu:

V modrom štíte zo striebornej pažite vyrastajúci strieborný jaseň, po jeho bokoch k nemu kráčajúce zlaté zvieratá, obe v rovnakej zbroji - sprava medveď, zľava jeleň.

Komentár:

Erb vznikol voľným spojením historických symbolov pôvodne samostatných obcí Dolné Jaseno a Horné Jaseno, oboch z 19. stor., ktoré korenia v rodovom erbe Jesenskovicov. Strom jaseň predstavuje zároveň hovoriaci symbol.

Základné údaje

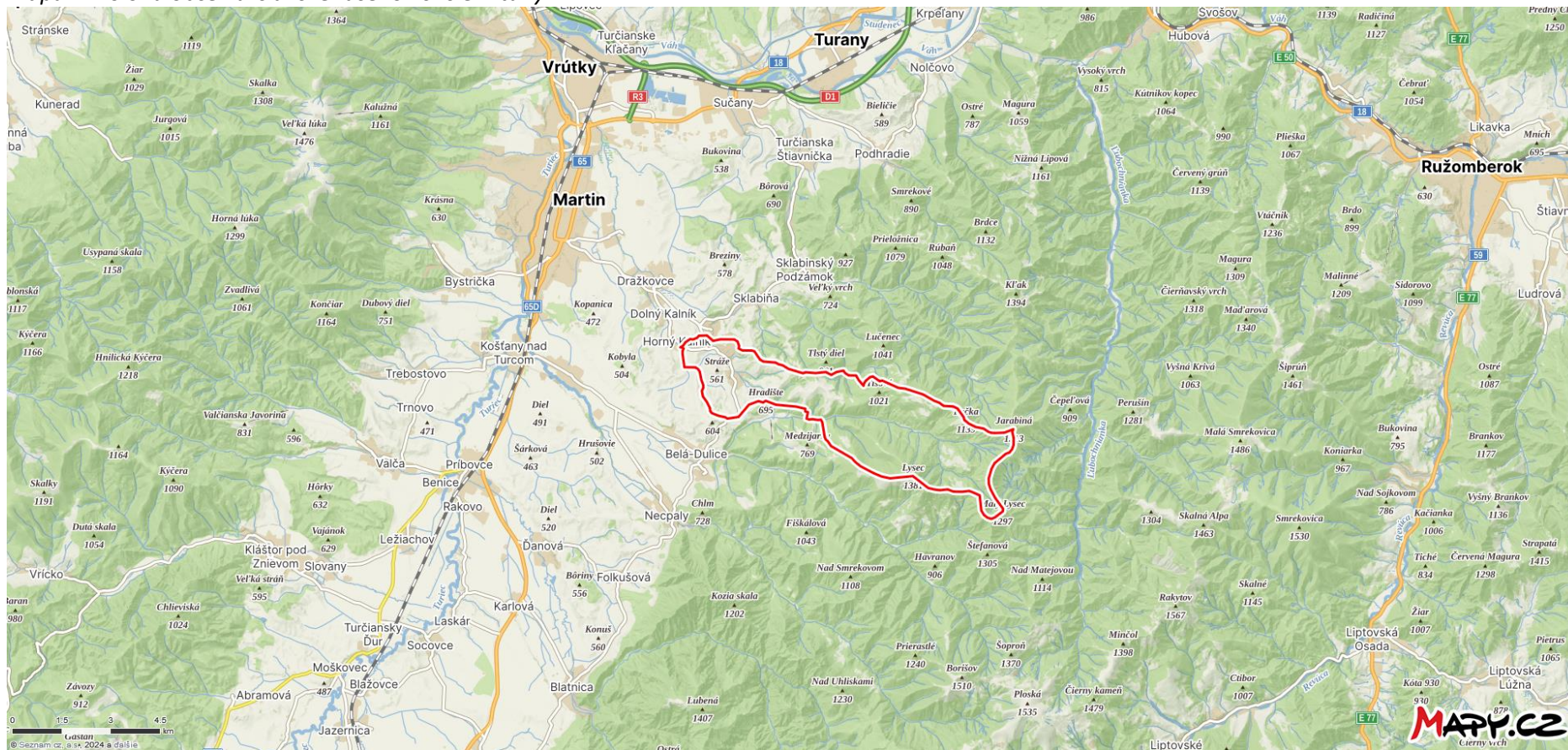
Samosprávny kraj:	Žilinský
Okres:	Martin
Historický región:	Turiec
Poloha obecného úradu:	49.030052°N, 18.988737°E
Nadm. výška pri obec. úrade:	483 m.n.m.
Rozloha katastra:	2 046 ha k 31.12.2022
Počet obyvateľov:	457 k 31.12.2022
Hustota obyvateľstva:	22 obyv./km ²
PSČ:	038 02
Evidenčné číslo vozidiel:	MT (do 31.12.2022)

Oficiálne kontakty

Adresa:	Obec Turčianske Jaseno
	Obecný úrad č. 24
	038 02 Turčianske Jaseno
Web:	www.turcianskejaseno.sk
Email:	obecjaseno@gaya.sk
Telefón:	043 / 426 21 91
IČO:	00 316679

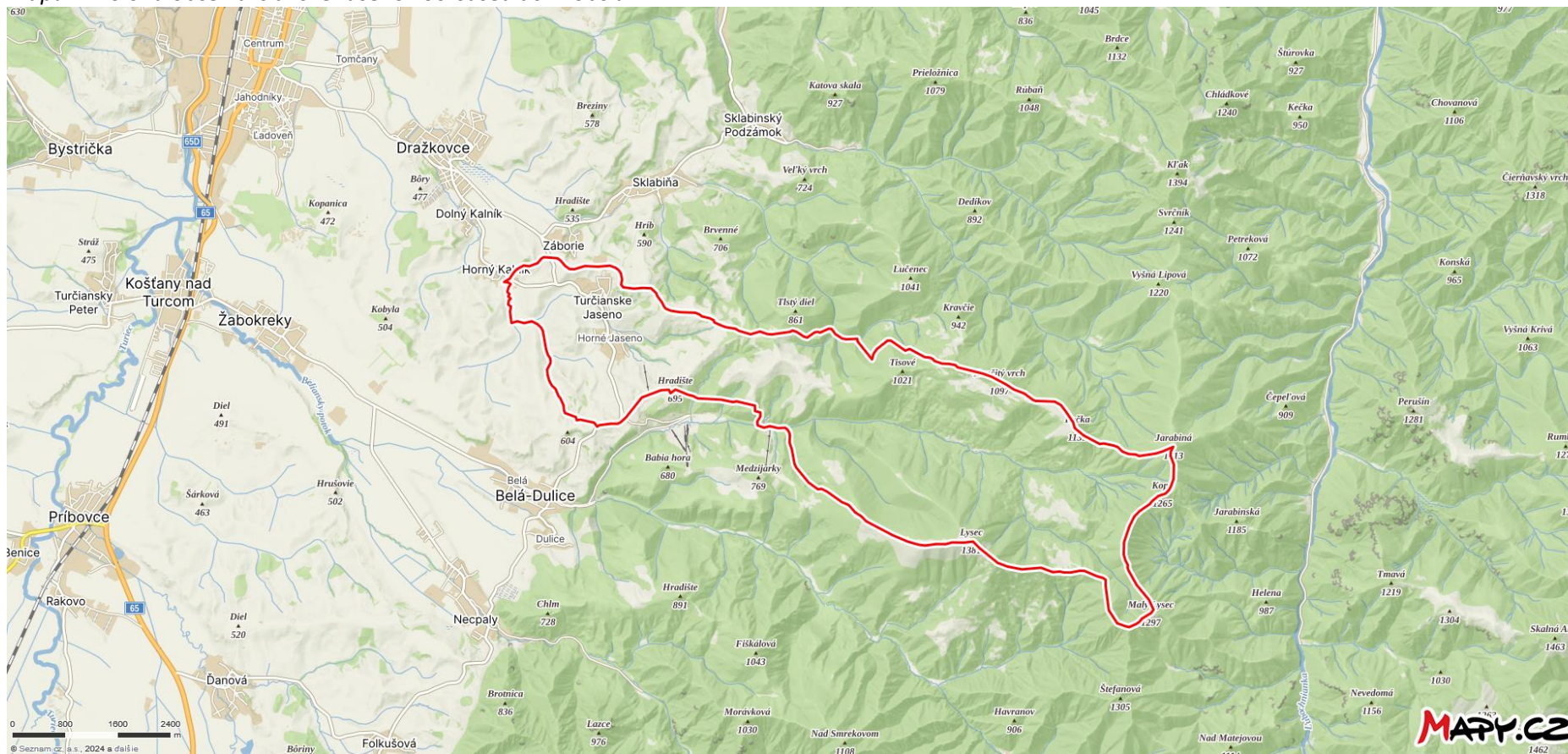
Mapa 1: Poloha obce Turčianske Jaseno - širšie vzťahy

Zdroj: mapy.cz

Mapa 2: Poloha obce Turčianske Jaseno voči susediacim obciam

Zdroj: mapy.cz

OBSAH

ÚVOD	7
ZÁMER SPRACOVANIA PROGRAMU HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE TURČIANSKE JASENO NA ROKY 2024-2030	8
ANALYTICKÁ ČASŤ	11
ZOZNAM ANALYZOVANÝCH VÝCHODISKOVÝCH KONCEPČNÝCH DOKUMENTOV A DÁT	12
A.I ANALÝZA VNÚTORNEHO PROSTREDIA	14
Poloha katastrálneho územia a prírodné pomery	14
Kvalita životného prostredia	15
Ochrana prírody a krajiny.....	15
Ochrana pred povodňami	15
Odpadové hospodárstvo.....	15
Obyvateľstvo	15
Počet obyvateľov a pohyb obyvateľstva	15
Štruktúra obyvateľov podľa pohlavia a veku	18
Národnostná a konfesijná štruktúra	20
Vzdelanostná štruktúra	21
Nezamestnanosť	21
Domový a bytový fond	24
Dopravná infraštruktúra	26
Technická infraštruktúra	26
Zdravotnícka a sociálna infraštruktúra, služby	27
Školstvo, kultúrno-spoločenský život a šport	27
Administratívno-správne služby	28
Bezpečnosť v obci	28
Hospodárske pomery	29
Polohová atraktivita územia	29
Poľnohospodárstvo a priemysel	29
Cestovný ruch	30
Finančné hospodárenie.....	31
A.II ANALÝZA VONKAJŠIEHO PROSTREDIA.....	33
Štrukturálne fondy v programovom období 2021-2027.....	34
Zmena klímy.....	35
STEEP analýza.....	36
A.III ZHODNOTENIE SÚČASNÉHO STAVU ÚZEMIA	37
SWOT analýza.....	37
Kľúčové faktory a disparity územia	38
B-STRATEGICKÁ ČASŤ	39
STRATEGICKÁ VÍZIA A HLAVNÝ CIEĽ OBCE.....	41
STRATÉGIA ROZVOJA	41

C-PROGRAMOVÁ ČASŤ.....	45
OPATRENIA A PROJEKTOVÉ ZÁMERY PODĽA PRIORITNÝCH OBLASTÍ.....	46
SÚBOR UKAZOVATEĽOV, VÝSLEDKOV A DOPADOV.....	51
D-REALIZAČNÁ ČASŤ.....	54
AKČNÝ PLÁN OBCE.....	55
ADMINISTRATÍVNE, ORGANIZAČNÉ A INŠTITUCIONÁLNE ZABEZPEČENIE PHSR.....	58
STRUČNÝ POPIS KOMUNIKAČNEJ STRATÉGIE.....	58
SYSTÉM MONITOROVANIA A HODNOTENIA.....	58
E-FINANČNÁ ČASŤ.....	60
INDIKATÍVNY FINANČNÝ PLÁN.....	61
MODEL VIACZDROJOVÉHO FINANCOVANIA A FINANČNÝ RÁMEC.....	62
SYSTÉM HODNOTENIA A ZARAĐOVANIA PROJEKTOVÝCH ZÁMEROV DO FINANCOVANIA.....	67
ZÁVER.....	68
PRÍLOHY.....	69
ZOZNAM INFORMAČNÝCH ZDROJOV POUŽITÝCH V PHSR.....	70
ZOZNAM SKRATIEK POUŽITÝCH V PHSR.....	71
ZOZNAM MÁP, TABULIEK, GRAFOV, OBRÁZKOV A FORMULÁROV.....	72

Úvod

Obecná samospráva v zmysle zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení a zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja tvorí integrálnu súčasť regionálnej politiky a regionálneho rozvoja. Integrálnou súčasťou regionálnej politiky sa stala najmä v súvislosti s rozsiahlou decentralizáciou verejnej správy, ktorá sa na Slovensku uskutočnila po prelome milénia a ktorou na obecné samosprávy prešlo obrovské množstvo kompetencií, zodpovednosti a taktiež financií, predstavujúcich významnú časť verejných financií. Samosprávy tak v oblasti vytvárania podmienok pre hospodársky a sociálny rozvoj územia majú svoje nezastupiteľné postavenie. Či už v rámci svojich originálnych kompetencií alebo preneseného výkonu štátnej správy, obce zabezpečujú výkony a služby vo verejnom záujme. Z tohto dôvodu je potrebné venovať veľkú pozornosť a úsilie koncipovaniu rozvojových stratégií samospráv.

Dokument „Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Turčianske Jaseno na roky 2024-2030“ (ďalej len „PHSR“) je strednodobý strategický dokument, ktorý na základe analýzy hospodárskej a sociálnej situácie stanovuje strategické ciele a priority v záujme budúceho rozvoja obce. Je prostriedkom na napĺňanie vízie ďalšieho smerovania obce. Týmto programom sa uskutočňuje podpora rozvoja na lokálnej úrovni s dôrazom na hospodársku, sociálnu a environmentálnu oblasť. Ide o program cielených opatrení, navrhnutý pre stimulovanie rozvoja obce v strednodobom horizonte. Cieľom tohto dokumentu je navrhnúť funkčne trvalo udržateľnú rozvojovú stratégiu, zameranú na realizáciu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce so zreteľom na potreby jej obyvateľov. Tento dokument formuluje tak strategické ciele, ako aj konkrétne opatrenia a aktivity, realizáciou ktorých budú tieto ciele naplnené. PHSR nie je uzavretý dokument bez možnosti zmien. Práve naopak, je dokumentom živým, otvoreným, ktorý môže byť v prípade potreby kedykoľvek aktualizovaný, dopĺňovaný a upravovaný. Jeho význam a využitie spočíva predovšetkým v tom, že je spracovaný na základe prieskumu názorov a potrieb volených orgánov obce, jej obyvateľov, záujmových skupín, ako aj za spoluúčasti miestnych aktérov a odborníkov.

Ambíciou dokumentu je podať odpovede na tri základné a najdôležitejšie otázky:

1. Akí sme a kde sa nachádzame?
2. Kam sa chceme dostať?
3. Ako sa tam dostaneme?

Cieľom analytickej časti je identifikácia rozvojových faktorov a disparít obce (akí sme a kde sa nachádzame). Následne je v strategicko-časťi sformulovaná vízia, ktorá dáva odpoveď na druhú otázku (kam sa chceme dostať). Spôsob ako sa tam dostať je stanovený v stratégii rozvoja, ktorej úspešné naplnenie bude závislé od úspešnosti realizácie opatrení a aktivít, definovaných v programovej časti dokumentu.

Pri vypracovaní tohto programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja sa zohľadnili priority Národnej stratégie regionálneho rozvoja SR, ako aj jej vízia regionálneho rozvoja na Slovensku: Slovensko sa má stať krajinou s vysokou kvalitou života všetkých jeho obyvateľov. V záujme naplnenia dlhodobej vízie regionálneho rozvoja SR zameranej na rozvoj obcí, miest a regiónov, na zvyšovanie ich výkonnostného potenciálu a konkurencieschopnosti Národná stratégia regionálneho rozvoja SR stanovuje strategický cieľ: Integrovaným a výsledkovo orientovaným prístupom k regionálnemu rozvoju a na základe využitia vnútorného potenciálu regiónov zvýšiť do roku 2030 ich adaptabilitu, konkurencieschopnosť a výkonnosť pri súčasnom zvyšovaní kvality života obyvateľov a pri rešpektovaní princípov udržateľného rozvoja.

Zámer spracovania Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Turčianske Jaseno na roky 2024-2030

Formulár 1 (Ú1): Zámer spracovania PHSR

Zámer spracovania PHSR	
Názov dokumentu	Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Turčianske Jaseno na roky 2024-2030
Forma spracovania	<p>Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Turčianske Jaseno na roky 2024-2030 (ďalej len „PHSR 2024-2030“) bude spracovaný podľa aktuálneho znenia zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov.</p> <p>Spracovanie dokumentu bude rešpektovať princíp partnerstva. Vykonané bude participatívnym spôsobom so zapojením zamestnancov obecného úradu, poslancov OcZ, širokej verejnosti a externých odborníkov.</p> <p>PHSR bude vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými tak v Národnej stratégii regionálneho rozvoja, ako aj v Programe hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Žilinského samosprávneho kraja.</p>
Riadenie procesu spracovania	<p>Za riadenie procesu spracovania zodpovedá riadiaci tím zložený zo zástupcov obce a zhotoviteľa. Členmi riadiaceho tímu sú:</p> <p>Za obec: <u>Koordinátor riadiaceho tímu</u> Rastislav Jesenský – starosta obce</p> <p>Za zhotoviteľa: <u>Člen riadiaceho tímu</u> RNDr. Radomír Babiak, PhD. – externý odborník</p> <p>Riadiaci tím zodpovedá za:</p> <ul style="list-style-type: none"> - celkovú koordináciu spracovania PHSR 2024-2030, - zostavenie Zámeru spracovania PHSR, - spracovanie analýzy vnútorného a vonkajšieho prostredia, - spracovanie východísk pre strategickú časť, - vypracovanie strategickej vízie, - vypracovanie sumárneho návrhu aktivít a projektov ako východisko pre Akčný plán, - stanovenie termínov realizácie aktivít, projektov (roky) a odhad ich financovania (výška a zdroje financovania), - spracovanie akčného plánu na daný rozpočtový rok s výhľadom na 2 roky, - vytvorenie systému monitorovania, hodnotenia a aktualizácie PHSR, - spracovanie finančnej časti vo forme Finančného rámca pre realizáciu PHSR, - finalizáciu dokumentu a jeho predloženie zastupiteľstvu na schválenie.
Obdobie spracovania	Január 2024
Financovanie spracovania	Z rozpočtu obce.

Zdroj: Weisová, Bernátová 2012, vlastné spracovanie

Formulár 2 (Ú2): Harmonogram spracovania PHSR

Harmonogram spracovania PHSR (2024)												
Mesiac	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Úvod	X											
Analytická časť	X											
Strategická časť	X											
Programová časť	X											
Realizačná časť	X											
Finančná časť	X											
Záver	X											

Zdroj: Weisová, Bernátová 2012, vlastné spracovanie

Formulár 3 (Ú8): Štruktúra dokumentu

Úvod

táto časť zahŕňa:

- stručný popis kontextu vzniku a chronológie prípravy PHSR,
- stručné zhrnutie východiskových koncepcných dokumentov, týkajúcich sa vymedzeného územia,
- zámer spracovania PHSR.

Analytická časť

táto časť zahŕňa:

- kompletnú analýzu vnútorného prostredia na základe overeného súboru kvantitatívnych a kvalitatívnych dát podľa jednotlivých oblastí vrátane finančnej a hospodárskej situácie,
- analýzu silných a slabých stránok územia,
- identifikáciu hlavných vonkajších faktorov rozvoja územia (výber hlavných faktorov),
- analýzu príležitostí a ohrození pre rast a rozvoj územia (posúdenie hlavných faktorov z hľadiska príležitostí a ohrození),
- SWOT analýzu (súhrnná tabuľka),
- analýzu možných rizík a hrozieb, identifikáciu kritických oblastí rozvoja,
- identifikáciu východísk a možných riešení.

Strategická časť

táto časť zahŕňa:

- víziu územia,
- formuláciu a návrh stratégie,
- výber a popis strategických cieľov v jednotlivých politikách – oblastiach rozvoja (hospodárska, sociálna, environmentálna).

Programová časť

táto časť zahŕňa:

- konkrétne opatrenia a projekty vrátane ich priradenia k jednotlivým cieľom a prioritám,
- súbor ukazovateľov výsledkov a dosahov vrátane východiskových a cieľových hodnôt.

Realizačná časť

táto časť zahŕňa:

- popis úloh jednotlivých partnerov pri realizácii PHSR,
- popis postupov inštitucionálneho a organizačného zabezpečenia realizácie PHSR, spôsob komunikácie, kooperácie a koordinácie,
- stručný popis komunikačnej stratégie PHSR k jednotlivým cieľovým skupinám,
- systém monitorovania a hodnotenia,
- akčný plán na daný rozpočtový rok s výhľadom na 2 roky – vecný a časový harmonogram realizácie jednotlivých opatrení a projektov.

Finančná časť

táto časť zahŕňa:

- indikatívny finančný plán na celú realizáciu PHSR,
- model viaczdrojového financovania jednotlivých opatrení, aktivít (projektov) za účasti sociálno-ekonomických partnerov v území v prepojení na programový rozpočet obce,
- hodnotiacu tabuľku pre výber projektov.

Záver

táto časť zahŕňa:

- informáciu o schválení a zverejnení PHSR.

Prílohy

táto časť zahŕňa:

- Zoznam informačných zdrojov použitých v PHSR (východiskové strategické a koncepčné dokumenty, súvisiaca legislatíva),
- Zoznam skratiek použitých v PHSR.

Analytická časť

Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja

Analytická časť PHSR obsahuje komplexné zhodnotenie a analýzu východiskovej situácie obce s väzbami na širšie územie – analýzu aktuálneho stavu, v akom sa obec nachádza. Definuje vnútorný potenciál územia a limitujúce faktory rozvoja obce. Sú v nej prezentované odhady budúceho vývoja obce, ako aj možné riziká a ohrozenia vo väzbe na existujúce stratégie a koncepcie a využívanie vnútorného potenciálu územia.

Zoznam analyzovaných východiskových koncepčných dokumentov a dát

Pri spracovaní Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Turčianske Jaseno na roky 2024-2030 boli analyzované a zohľadnené už existujúce programovacie a plánovacie dokumenty:

Tabuľka 1: Zoznam analyzovaných koncepčných dokumentov

Zoznam analyzovaných koncepčných dokumentov			
Názov dokumentu	Platnosť dokumentu	Úroveň dokumentu	Zdroj
Územný plán obce Turčianske Jaseno	priebežne	lokálna	Obecný úrad Turčianske Jaseno
Povodňová dokumentácia obce	priebežne	lokálna	Obecný úrad Turčianske Jaseno
Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Žilinského samosprávneho kraja 2021+	2022-2030	regionálna	www.zilinskazupa.sk
Územný plán veľkého územného celku Žilinského kraja	priebežne	regionálna	www.zilinskazupa.sk
Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030	do 2030	národná	www.mirri.gov.sk
Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001	od 2001	národná	www.mindop.sk
Partnerská dohoda 2021-2027	2021-2027	národná	www.partnerskadohoda.gov.sk
Operačný program Slovensko 2021-2027	2021-2027	národná	www.partnerskadohoda.gov.sk
Agenda 2030	do 2030	nadnárodná	www.mirri.gov.sk

Zdroj: MDVRR 2015, vlastné spracovanie

Okrem rôznych koncepčných dokumentov bolo pri spracovaní dokumentu použité aj veľké množstvo dát rôzneho charakteru. Ich prehľad zobrazuje nasledujúca tabuľka.

Tabuľka 2: Zoznam použitých kvalitatívnych a kvantitatívnych dát

Zoznam použitých kvalitatívnych a kvantitatívnych dát		
Oblasť dát/téma	Zdroj údajov	Webová stránka
Obyvateľstvo	Obec Turčianske Jaseno Štatistický úrad SR Databáza regionálnej štatistiky Ústredie práce sociálnych vecí a rodiny Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2021	www.turcianskejaseno.sk www.statistics.sk datacube.statistics.sk www.upsvar.sk www.scitanie.sk
Bývanie	Obec Turčianske Jaseno Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2021	www.turcianskejaseno.sk www.scitanie.sk
Hospodárstvo	Obec Turčianske Jaseno Štatistický úrad SR Databáza regionálnej štatistiky Obchodný register Živnostenský register	www.turcianskejaseno.sk www.statistics.sk datacube.statistics.sk www.orsr.sk www.zrsr.sk
Školstvo a vzdelávanie	Obec Turčianske Jaseno Centrum vedecko-technických informácií	www.turcianskejaseno.sk www.cvtisr.sk
Zdravotníctvo	Obec Turčianske Jaseno	www.turcianskejaseno.sk
Sociálna sféra	Obec Turčianske Jaseno Ústredie práce sociálnych vecí a rodiny	www.turcianskejaseno.sk www.upsvar.sk

Zdroj: vlastné spracovanie

A.I Analýza vnútorného prostredia

Poloha katastrálneho územia a prírodné pomery

Obec Turčianske Jaseno leží v Žilinskom kraji, v okrese Martin. Jej katastrálne územie susedí s katastrálnymi územiami obcí Belá - Dulice, Ľubochňa, Sklabinský Podzámok, Sklabiňa, Záborie, Dolný Kalník a Horný Kalník. Obec sa skladá z dvoch samostatných sídelných jednotiek – Dolného Jasena a Horného Jasena.

Geologická stavba územia je pestrá. Väčšina územia je tvorená mezozoikom vnútorných Karpát (ide o pestré ílované bridlice, pieskovce a dolomity, vrstevnaté ílované vápence, slieňovce a brekcie, piesčité a škvornité vápence, rádiolarity, hľuznaté vápence). Pre severovýchodnú časť katastrálneho územia obce sú charakteristické aj hlbinné magmatity (dvojsľudné a biotitické granity až granodiority), západná časť územia je ešte tvorená vrchnou kriedou a paleogénom vnútorných Karpát (ide o flyš, reprezentovaný hutianskym a zuberským súvrstvom).

Z hľadiska geomorfologického členenia patrí katastrálne územie obce do Alpsko-Himalájskej sústavy, podsústavy Karpaty, provincie Západné Karpaty, subprovincie Vnútorné Západné Karpaty, Fatransko-tatranskej oblasti, v rámci ktorej zasahujú na územie obce dva celky. Východná časť územia patrí do celku Veľká Fatra a podcelku Lysec. Západná časť územia patrí do celku Turčianska kotlina. V rámci tohto celku zasahujú do katastra obce dva podcelky – Sklabinské podhorie (severne) a Mošovská pahorkatina (južne).

Hydrologicky patrí kataster obce do úmoria Čierneho mora a povodia Váhu. Sústavu vodných tokov v území tvoria predovšetkým Jasenský potok a Vôdky. Tie sú dopĺňané sústavou bezmenných vodných tokov. Rieky a potoky na území obce majú dažďovo-snehový, vo vyšších polohách snehovo-dažďový režim odtoku s najvyššou vodnosťou v marci až máji (s najvyššími prietokmi v marci) a najnižšou vodnosťou v septembri (vo vyšších polohách na aj prelome januára a februára). Kataster obce leží v hydrogeologických rajónoch G 021 (kryštalínium Veľkej Fatry), QP 033 (paleogén, neogén a kvartér Turčianskej kotliny) a M 022 (mezozoikum Veľkej Fatry v oblasti medzi Smrekovicou a Ploskou).

Územie obce sa rozprestiera v troch klimatických okrskoch. Prevažná časť leží v chladnej oblasti okrsku C1 (mierne chladný). Najvýchodnejšia časť územia zasahuje do chladnej oblasti okrsku C2 (chladný horský), zatiaľ čo najzápadnejšia časť obce do mierne teplej klimatickej oblasti, okrsku M7 (mierne teplý, veľmi vlhký, vrchovinový).

Územie obce je celkom bohaté na vlahu – priemerný ročný úhrn zrážok sa pohybuje na úrovni od 700 do 1600 mm, so stúpajúcou hodnotou v smere od západu na východ. V januári dosahuje úhrn zrážok od 50 do 90 mm, v júli od 80 do 140 mm.

Z pôdnych typov sa v katastri obce nachádzajú prevažne rendziny a kambizeme rendzinové, sprievodné litozeme modálne karbonátové, lokálne rendziny sutinové (zo zvetralín pevných karbonátových hornín). V nižších polohách sa vyskytujú ešte pararendziny kambizemné a kambizeme rendzinové (zo zvetralín pieskovcovo-slieňovcových hornín) a kambizeme modálne kyslé (zo zvetralín kyslých hornín). Pre vyššie polohy sú charakteristické ešte kambizeme podzolové a podzoly kambizemné so sprievodnými rankrami a litozemami (z ľahších zvetralín kyslých hornín).

Z hľadiska fytogeografického členenia patrí kataster obce do bukovej fytogeograficko-vegetačnej zóny, okresov Turčianska kotlina a malá Fatra, Veľká Fatra. Prevažujúcou potenciálnou prirodzenou vegetáciou na území obce sú bukové a jedľovo-bukové lesy, smrekovo-borovicové lesy, v nižších polohách aj karpatské dubovo-hrabové lesy, dubové a cerovo-dubové lesy. Zoogeografické členenie terestrického biocyklu zaraďuje západnú časť územia obce do provincie listnatých lesov (podkarpatský úsek) a východnú časť územia do provincie stredoeurópskych pohorí (západokarpatský úsek).

Kvalita životného prostredia

Ochrana prírody a krajiny

Z aspektu územnej ochrany prírody leží takmer celý kataster obce Turčianske Jaseno v ochrannom pásme NP Veľká Fatra, pre ktoré platí II. stupeň ochrany. V ochrannom pásme neleží len intravilán Dolného a Horného Jasena a najzápadnejšia časť katastra, pričom na tomto území platí I. stupeň ochrany prírody a krajiny (ktorý platí podľa zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny na území celej Slovenskej republiky). Z veľkoplošných chránených území do najvýchodnejšej časti katastra obce zasahuje aj samotný NP Veľká Fatra, v ktorom podľa zonácie (park je rozdelený na zóny A, B1, B2, C a D) platí II. až V. stupeň ochrany prírody. NP Veľká Fatra je najmladším národným parkom Slovenska, vyhlásený bol v roku 2002. Priamo v katastri obce sa nachádza aj maloplošné chránené územie NPR Lysec (vyhlásená 1984), kde platí najvyšší 5. stupeň ochrany prírody. Predmetom ochrany na tomto území je ochrana zachovalých biocenóz jedľovo-bukového, smrekovo-bukovo-jedľového a smrekového vegetačného stupňa v NP Veľká Fatra na vedecko-výskumné, náučné a kultúrnovýchovné ciele.

Z hľadiska medzinárodných chránených území, patriacich do siete NATURA 2000, zasahuje do katastra obce Turčianske Jaseno územie európskeho významu (UEV) Veľká Fatra. V najvýchodnejšej časti katastra zasahuje na územie obce aj Chránené vtáčie územie Veľká Fatra.

Podľa Informačného systému environmentálnych záťaží, vedeného Ministerstvom životného prostredia SR, nie sú na území obce Turčianske Jaseno evidované žiadne environmentálne záťaže.

Ochrana pred povodňami

Povodne sa v Turčianskom Jasene vyskytujú len sporadicky. Posledná povodeň bola v roku 2010, vtedy však boli extrémne zrážky na celom Slovensku. S ohľadom na zmenu klímy a čoraz častejšie extrémne prejavy počasia je však namieste realizovať v obci rôzne protipovodňové a vodozadržné opatrenia, spolu s celým komplexom ďalších adaptačných opatrení v dôsledku zmeny klímy.

Odpadové hospodárstvo

Systém zberu komunálnych odpadov je v obci nastavený podľa reálnych potrieb obyvateľov a zabezpečuje sa v súlade s ustanoveniami zákona NR SR č. 79/2015 Z. z. o odpadoch v znení neskorších predpisov. Úroveň vytriedenia komunálneho odpadu je veľmi dobrá, za rok 2022 dosiahla 62 %. Obec teda v tomto ukazovateli už teraz plní ciele v oblasti nakladania s odpadmi, stanovené pre Slovenskú republiku (dosiahnuť mieru recyklácie na úrovni 60 %).

Na zber zmesového komunálneho odpadu sa používajú KUKA nádoby alebo veľkoobjemové kontajnery (VOK). V obci je zavedený kalendárový systém zberu zmesového odpadu – všetky nádoby na zmesový odpad sa vyvážajú v pravidelných intervaloch. V záujme kvalitnejšieho a efektívnejšieho nakladania s odpadmi v obci by bolo vhodné vybudovať malú kompostáreň (tzv. obecné kompostovisko).

Obyvateľstvo

Počet obyvateľov a pohyb obyvateľstva

Nasledujúca tabuľka zobrazuje základné parametre stavu a pohybu obyvateľstva obce Turčianske Jaseno za posledných 10 rokov. Počet obyvateľov sa v tomto období zvýšil o 93 (z 364 v roku 2013 na 457 v roku 2022).

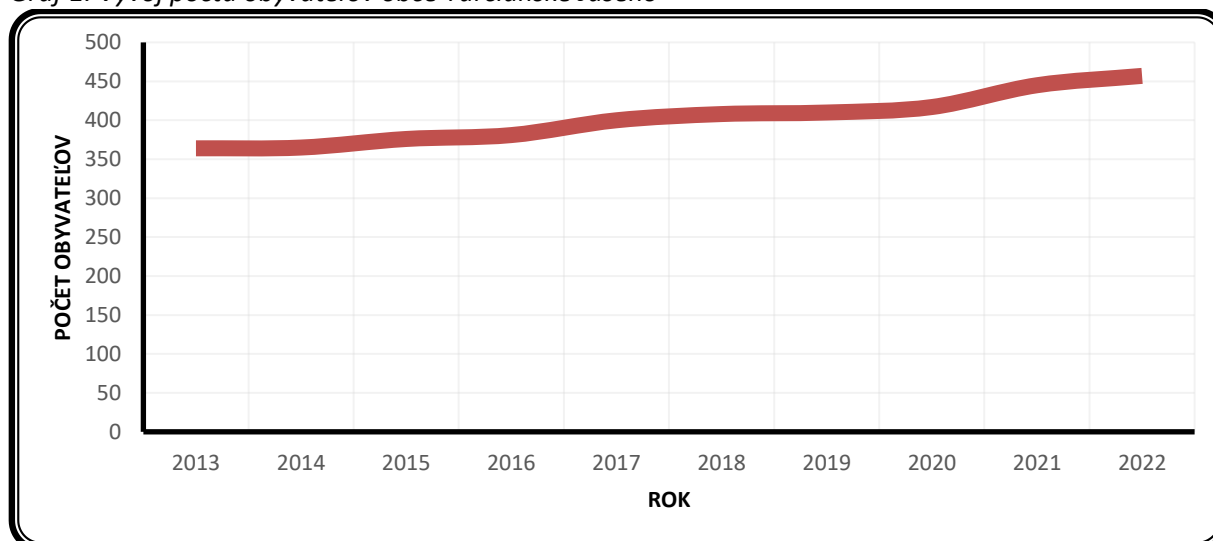
Tabuľka 3: Základné charakteristiky stavu a pohybu obyvateľstva

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Počet obyvateľov (k 31.12.)	364	365	376	381	400	408	410	417	445	457
Živonarodení	7	1	5	5	5	2	2	2	6	2
Zomrelí	2	0	4	5	4	4	3	4	5	4
Bilancia prirodzeného pohybu	5	1	1	0	1	-2	-1	-2	1	-2
Pristáhovaní	6	4	17	11	19	16	5	12	29	17
Vystáhovaní	3	4	7	6	1	6	2	3	4	3
Migračné saldo	3	0	10	5	18	10	3	9	25	14
Bilancia celkového pohybu	8	1	11	5	19	8	2	7	26	12
Hr.m. živorodenosti (‰)	19,2	2,7	13,3	13,1	12,5	4,9	4,9	4,8	13,5	4,4
Hr.m. úmrtnosti (‰)	5,5	0,0	10,6	13,1	10,0	9,8	7,3	9,6	11,2	8,8
Hr.m. prirodzeného prírastku (‰)	13,7	2,7	2,7	0,0	2,5	-4,9	-2,4	-4,8	2,2	-4,4
Hr.m. imigrácie (‰)	16,5	11,0	45,2	28,9	47,5	39,2	12,2	28,8	65,2	37,2
Hr.m. emigrácie (‰)	8,2	11,0	18,6	15,7	2,5	14,7	4,9	7,2	9,0	6,6
Hr.m. migračného salda (‰)	8,2	0,0	26,6	13,1	45,0	24,5	7,3	21,6	56,2	30,6
Hr.m. celkového prírastku (‰)	22,0	2,7	29,3	13,1	47,5	19,6	4,9	16,8	58,4	26,3

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné prepočty

Vývoj počtu obyvateľov obce Turčianske Jaseno za ostatných 10 rokov má prudko stúpajúci trend. V porovnaní s rokom 2013 bol počet obyvateľov obce na konci roku 2022 až o 26 % vyšší.

Graf 1: Vývoj počtu obyvateľov obce Turčianske Jaseno

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

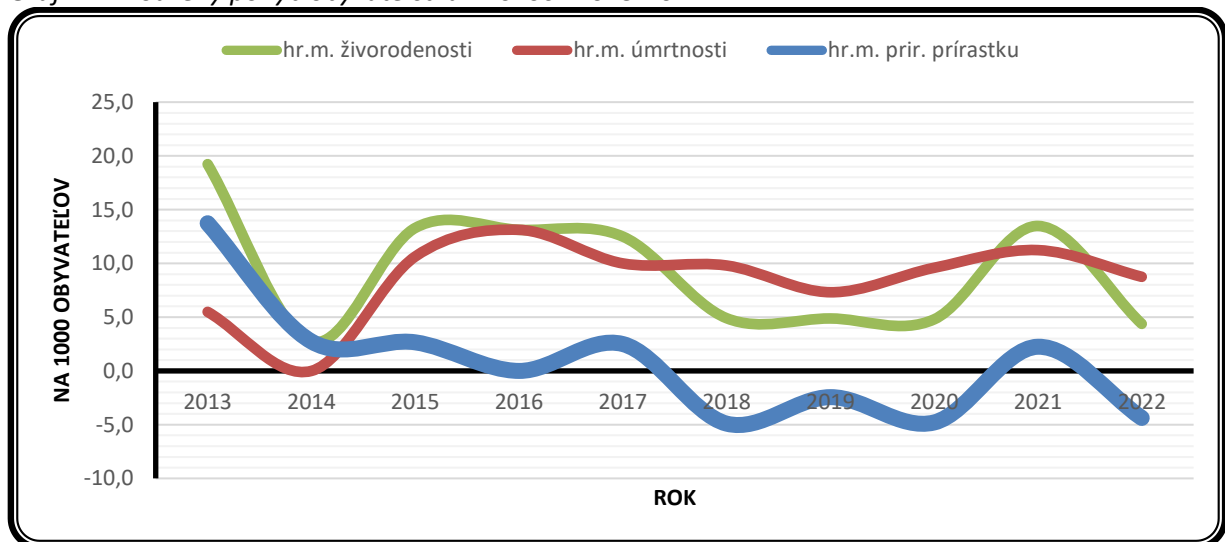
Úroveň natality za posledných 10 rokov mala pomerne nevyrovnaný priebeh, keď sa pohybovala v rozmedzí cca 3-20 ‰ (čo je však v obciach s takýmto nízkym počtom obyvateľov prirodzené). Počet narodených detí sa v obci medziročne pohyboval v rozmedzí 1-7. Priemerná hodnota ukazovateľa hrubej miery živorodenosti za celé hodnotené obdobie, teda za posledných 10 rokov, bola

v Turčianskom Jasene 9,3 ‰. Obec teda v tomto ukazovateli dosahuje málo priaznivé hodnoty. Pre porovnanie, v okrese Martin sa hr. m. živorodenosti pohybuje na úrovni cca 9,0 ‰, v Žilinskom kraji 10,5 ‰ a v Slovenskej republike rovnako na úrovni cca 10,5 ‰.

Medziročný vývoj počtu zomrelých mal, na rozdiel od počtu živonarodených, vyrovnanjší priebeh. Najmenej zomrelých za posledných 10 rokov bolo v roku 2014 (v tomto roku v obci nezomrel nik; inak bol najnižší počet zomrelých v roku 2013 – 2 osoby), najviac v rokoch 2016 a 2021 (zhodne po 5 osôb). Úroveň mortality sa teda pohybovala v rozmedzí od 0,0 po 13,1 ‰, pričom priemer za posledných 10 hodnotených rokov bol v Turčianskom Jasene 8,6 ‰. V obci teda môžeme pozorovať nižšiu mieru úmrtnosti akú má Slovenská republika (cca 13,5 ‰), Žilinský kraj (13,0 ‰) i okres Martin (cca 13,5 ‰). Takéto hodnoty hrubej miery živorodenosti a hrubej miery úmrtnosti sa odzrkadľujú v bilancii prirodzeného pohybu obyvateľstva Turčianskeho Jasena. Obec bola počas väčšiny hodnoteného obdobia populačne zisková (5x), 1x bola bilancia vyrovnaná (2016) a negatívnu bilanciu prirodzeného pohybu zaznamenala 4x. Hrubá miera prirodzeného prírastku sa v posledných 10 rokoch pohybovala v rozmedzí od -4,9 ‰ po 13,7 ‰. Z dôvodu takejto kombinácie natality s mortalitou bola reprodukcia obyvateľstva za posledných 10 rokov mierne priaznivá. Celkovo možno konštatovať, že prirodzenými populačnými procesmi dochádzalo v obci k miernemu prírastku obyvateľov.

Graf 2: Prirodzený pohyb obyvateľstva v rokoch 2013-2022

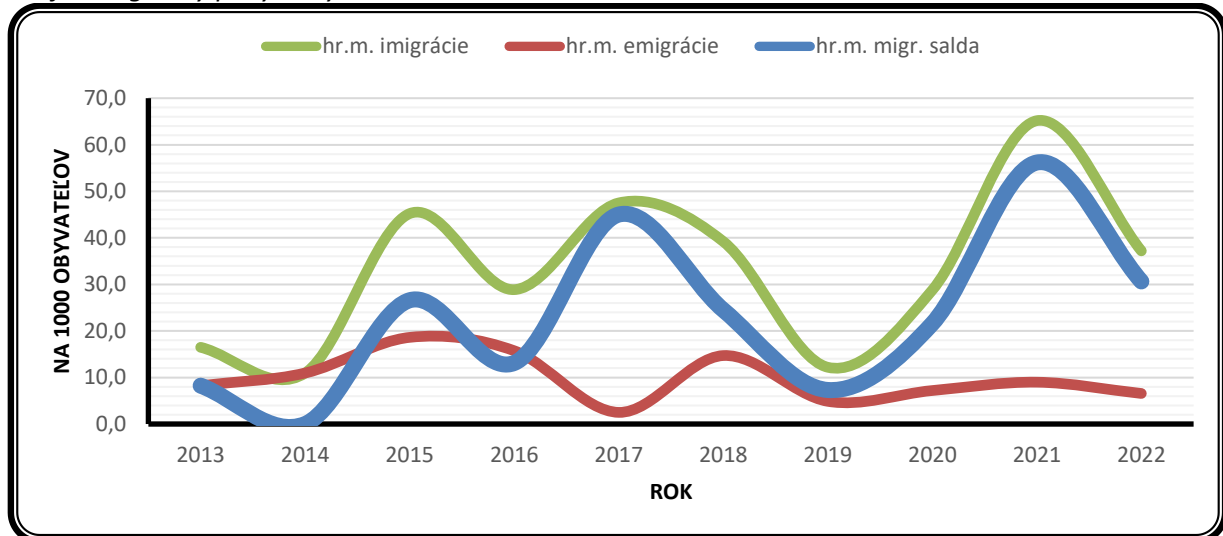
Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Podobne ako vývoj prirodzeného pohybu, aj vývoj z hľadiska migračného pohybu je v obci pozitívny (avšak vo výrazne vyššej miere). Hrubá miera imigrácie sa v obci za posledných 10 rokov pohybovala v priemere na úrovni až 33,2 ‰ (priemerne sa ročne prisťahovalo 13,6 osoby). Hrubá miera emigrácie v hodnotenom období dosahovala oveľa nižšie hodnoty, pričom jej priemerná úroveň bola 9,8 ‰ (v priemere 3,9 vystáhaných osôb ročne).

Výsledkom hore uvedených procesov bol veľmi priaznivý vývoj migračného salda, ktoré sa pohybovalo v rozmedzí od 0 osôb v roku 2014 po +25 osôb v roku 2021. Kladné migračné saldo obec zaznamenala až 9x, v spomínanom roku 2014 bolo migračné saldo nulové. Záporné teda migračné saldo nebolo ani raz. Väčšinu hodnoteného obdobia teda obec vykazuje pozitívnu bilanciu migračného salda. Možno teda konštatovať, že trend vývoja za posledných 10 rokov je veľmi priaznivý.

Graf 3: Migračný pohyb obyvateľstva v rokoch 2013-2022

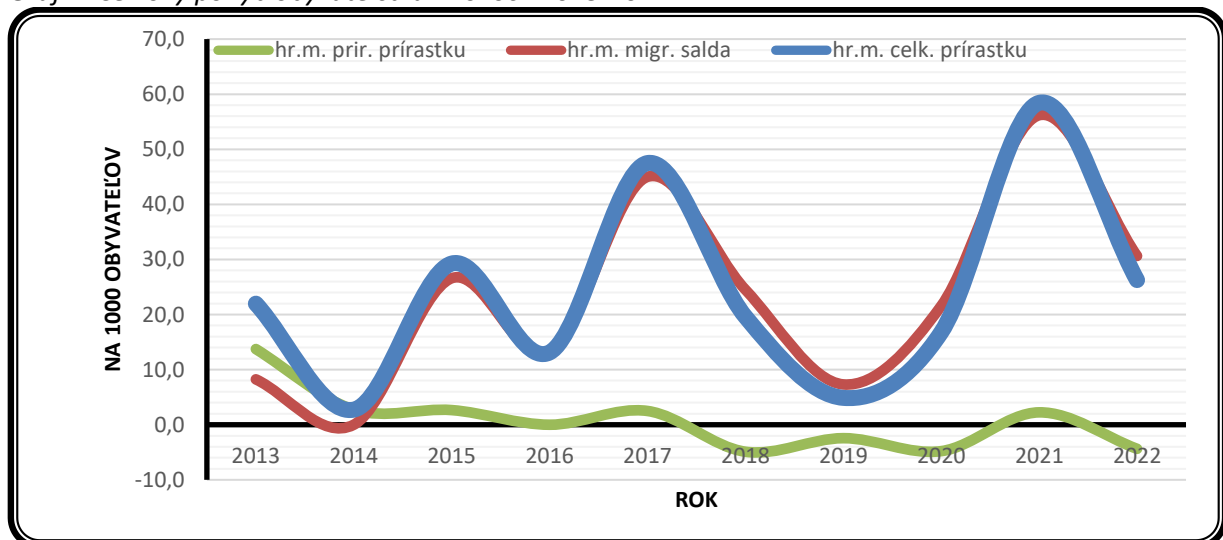

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Hrubá miera prirodzeného prírastku dosahovala počas väčšiny hodnoteného obdobia kladné hodnoty (viac ľudí sa v týchto rokoch narodilo ako zomrelo), čiže prirodzenými populačnými procesmi počet obyvateľov poväčšine rástol. Podobne, aj hrubá miera migračného salda dosahovala väčšinou kladné hodnoty, znamenajúce migračný prírastok obyvateľstva (viac ľudí sa do obce v danom roku prisťahovalo ako sa z nej vystaňovalo).

Výsledkom kombinácie vyššie popísaných prirodzených populačných procesov a migračných procesov je výrazný celkový prírastok obyvateľov obce Turčianske Jaseno. Celkovú situáciu ohľadne populačného vývoja v obci možno teda hodnotiť veľmi pozitívne (keďže počet obyvateľov zo strednodobého hľadiska prudko rastie).

Graf 4: Celkový pohyb obyvateľstva v rokoch 2013-2022

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

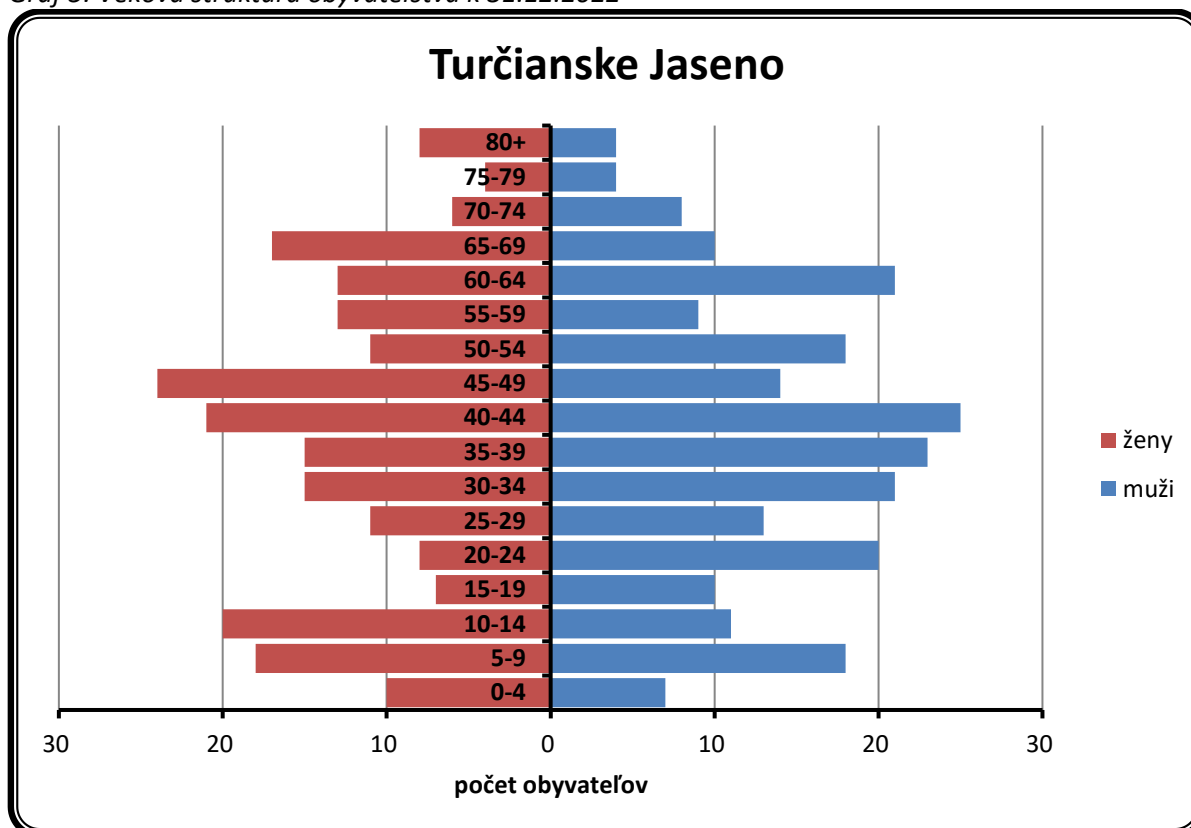
Štruktúra obyvateľov podľa pohlavia a veku

Veková pyramída obyvateľstva Turčianskeho Jasena ukazuje, že v obci sa z pohľadu demografickej reprodukcie nachádza regresívny typ populácie, keďže početnosť predreprodukčnej zložky (0-14 r.) nedosahuje početnosť poreprodukčnej (nad 50 r.) zložky obyvateľstva (v pomere 84 k 146 k 31.12.2022). Najvyššie zastúpenie v štruktúre obyvateľstva Turčianskeho Jasena majú vekové

skupiny (podľa poradia) 40-44 ročných (46 obyvateľov), 35-39 ročných a 45-49 ročných (zhodne po 38 obyvateľov). K 31.12.2022 tu spomedzi 457 obyvateľov žilo 84 detí do 14 rokov a 61 seniorov vo veku nad 65 rokov. Zo spomínaných 457 obyvateľov tu k uvedenému dátumu žilo 236 mužov a 221 žien. V nadväznosti na typ vekovej pyramídy a typ populácie možno konštatovať, že z dlhodobého hľadiska bude prostredníctvom prirodzeného pohybu počet obyvateľov obce (pri nezmenených podmienkach) klesať.

Graf 5: Veková štruktúra obyvateľstva k 31.12.2022

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Obyvateľstvo obce mladne (čo je trend úplne opačný v porovnaní s priemerom SR). Ako vidieť z nasledujúcej tabuľky, priemerný vek obyvateľstva sa za ostatných 10 rokov mierne znížil – z 39,62 na 39,46 rokov. V porovnaní s priemerom SR žije v obci trochu mladšie obyvateľstvo.

Tabuľka 4: Vývoj priemerného veku obyvateľstva

Priemerný vek / rok	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Turčianske Jaseno	39,62	40,46	40,07	39,91	39,15	39,49	39,64	40,14	39,36	39,46
Slovenská republika	39,60	39,87	40,13	40,37	40,59	40,82	41,06	41,26	41,39	41,62

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

V štruktúre obyvateľstva vo vzťahu k ekonomickej aktivite, teda podľa produktívnych vekových skupín, prevláda predproduktívna zložka (0-14 r.) nad poproduktívnou zložkou (65+ r.) obyvateľstva, pričom podiel produktívnej zložky je 68,3 %.

Tabuľka 5: Veková štruktúra obyvateľov podľa produktívnych vekových skupín

k 31.12.2022	Počet obyvateľov	Veková štruktúra obyvateľov					
		počet			podiel (%)		
		0-14	15-64	65+	0-14	15-64	65+
Turčianske Jaseno	457	84	312	61	18,4	68,3	13,3

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Národnostná a konfesijná štruktúra

Národnostné zloženie obyvateľstva Turčianskeho Jasena bolo v čase Sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2021 takmer homogénne, keďže v ňom podľa jeho výsledkov výrazne dominovala slovenská národnosť s 97,1 % obyvateľov (407 zo 419 osôb).

Tabuľka 6: Štruktúra obyvateľov podľa národnosti

Národnosť	Počet obyvateľov	Podiel (%)
slovenská	407	97,1
rómska	1	0,2
česká	1	0,2
nemecká	1	0,2
poľská	1	0,2
iná	3	0,7
nezistená	5	1,2
SPOLU	419	100,0

Zdroj: SODB 2021

V konfesijnej štruktúre obyvateľstva v čase Sčítania 2021 výrazne dominovala Evanjelická cirkev augsburského vyznania (59,2 %; 248 obyvateľov), vyššie zastúpenie malo aj rímskokatolícke vierovyznanie s 15,0 % obyvateľov (63 osôb). K žiadnemu náboženstvu sa nehlásilo 22,9 % obyvateľov obce (96 osôb) a u 1,0 % obyvateľov (4 osôb) príslušnosť ku konfesiám zistená nebola (SODB 2021).

Tabuľka 7: Štruktúra obyvateľov podľa náboženského vyznania

Konfesia	Počet obyvateľov	Podiel (%)
bez náboženského vyznania	96	22,9
Rímskokatolícka cirkev	63	15,0
Evanjelická cirkev augsburského vyznania	248	59,2
Gréckokatolícka cirkev	1	0,2
Apoštolská cirkev	1	0,2
pohanstvo a prírodné duchovno	1	0,2
ad hoc hnutia	3	0,7
iné	2	0,5
nezistené	4	1,0
SPOLU	419	100,0

Zdroj: SODB 2021

Vzdelanostná štruktúra

Podľa výsledkov Sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2021 (SODB 2021) malo v tom čase (k 1.1.2021) 14 % obyvateľov obce ako najvyššie dosiahnuté vzdelanie len základné vzdelanie (tzn. osoby vo veku 15 rokov a viac, ktoré neukončili žiadne vzdelanie + osoby s ukončeným základným vzdelaním). Stredoškolské vzdelanie bez maturity (max. výučný list) malo 31 % a stredoškolské vzdelanie s maturitou a vyššie 28 % obyvateľov Turčianskeho Jasena. Vysokoškolské vzdelanie v roku 2021 malo 13 % obyvateľov obce.

Graf 6: Štruktúra obyvateľstva podľa najvyššieho ukončeného vzdelania

Zdroj: SODB 2021

Nezamestnanosť

Výrazným sociálno-ekonomickým javom spojeným s existenciou trhu práce je nezamestnanosť. Tá predstavuje jednak vážny ekonomický problém, pretože reprezentuje stratenú potenciálnu hodnotu celej ekonomiky, no zároveň je i významným sociálnym indikátorom, pretože, ako to dokazujú viaceré štúdie, je spojená s takými spoločenskými javmi, ako je zvýšená rozvodovosť, kriminalita, zlé mentálne a fyzické zdravie, rôzne sociálno-patologické javy a pod.

Existencia nezamestnanosti má teda silný vplyv na život samotných nezamestnaných. Strata zamestnania prináša pre jednotlivca rôzne negatívne dôsledky, ktoré sa netýkajú len poklesu životnej úrovne, spojeného s poklesom príjmu, ale aj výrazných zmien v každodennom živote, spoločenských vzťahoch, hodnotách, v sociálnych inštitúciách (najmä v rodine). Nezamestnaní majú menej priestoru pre prijímanie zásadných rozhodnutí o svojom živote a menšiu šancu rozvíjať svoje zručnosti. S výskytom nezamestnanosti, najmä dlhodobej, hrozí pre jednotlivca riziko asociálneho správania, spôsobené nadbytkom času, nudou, nedostatkom programu a povinností a vylúčením zo spoločnosti. Medzi najcitlivejšie a najzávažnejšie dôsledky nezamestnanosti patrí výskyt chudoby. Chudoba a nezamestnanosť sú totiž veľmi úzko korelujúce fenomény, spôsobujúce jednotlivcom ťažké sociálne a psychologické dôsledky.

Počet uchádzačov o zamestnanie sa v obci Turčianske Jaseno za posledných 10 rokov pohyboval v rozmedzí 10 až 25. Miera nezamestnanosti sa teda v obci v ostatnom období pohybovala v rozpätí od 4,2 % (2018) po 10,5 % (2013), pričom k 31.12.2022 bola na úrovni 7,1 %. Pre porovnanie, k 31.12.2022 bola miera nezamestnanosti v okrese Martin 4,4 %, v Žilinskom kraji bola na úrovni 5,2 % a v Slovenskej republike 6,6 %. V okolitých okresoch, s ktorými okres Martin susedí, bola nasledovná: Žilina 4,6 %,

Dolný Kubín 6,32%, Ružomberok 5,9 %, Banská Bystrica 4,2 %, Turčianske Teplice 6,6 % a Prievidza 5,9 %.

Tabuľka 8: Vývoj nezamestnanosti v obci

k 31.12.	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Počet UoZ	25	23	20	14	15	10	13	17	13	17
Miera nezamestnanosti* (%)	10,5	9,7	8,4	5,9	6,3	4,2	5,5	7,1	5,5	7,1

* Na výpočet miery nezamestnanosti bol použitý údaj o ekonomicky aktívnom obyvateľstve v obci zo Sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2021.

Zdroj: SODB 2021, UPSVaR, vlastné spracovanie

Na konci roku 2022 bolo v obci Turčianske Jaseno prostredníctvom Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny evidovaných 17 uchádzačov o zamestnanie. Z tohto počtu bolo 7 mužov (41,2 %) a 10 žien (58,8 %). Ako ukazuje nasledujúca tabuľka, najväčšie problémy s nezamestnanosťou v obci má v obci stredná veková skupina (40-49 rokov) a obyvatelia vo veku 50-59 rokov. V prípade tej staršej vekovej skupiny ide o takú skupinu obyvateľov, ktorá je na trhu práce marginalizovaná a ktorá má obvyčajne po strate predchádzajúceho zamestnania problém nájsť si opätovne zamestnanie nové.

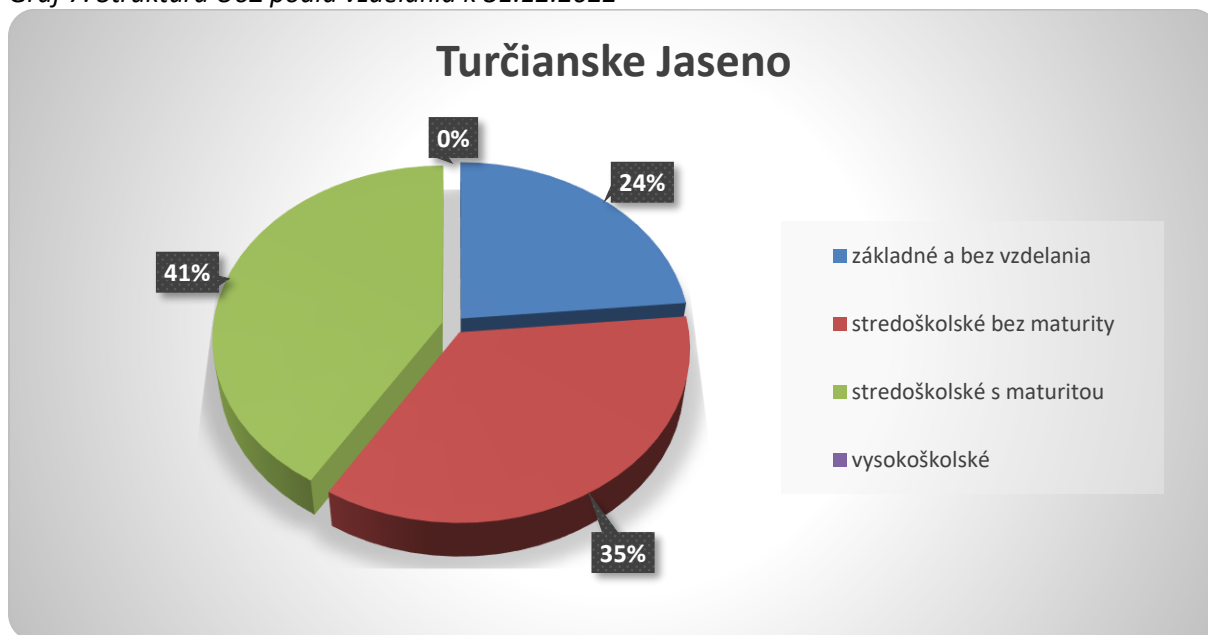
Tabuľka 9: Štruktúra UoZ podľa veku k 31.12.2022

do 19 r.		20-29 r.		30-39 r.		40-49 r.		50-59 r.		nad 60 r.		UoZ spolu	
počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
0	0,0	2	11,8	1	5,9	5	29,4	6	35,3	3	17,6	17	100

Zdroj: UPSVaR, vlastné spracovanie

Vo všeobecnosti možno konštatovať, že so zvyšujúcim stupňom dosiahnutého vzdelania sa pre jednotlivých obyvateľov zvyšuje pravdepodobnosť uplatnenia na trhu práce. Z tohto hľadiska je v Turčianskom Jasene pomerne pozitívnou skutočnosť, že zo 17 uchádzačov o zamestnanie na konci roku 2022 bolo len 24 % UoZ (4 osoby) s najvyšším ukončeným vzdelaním základným alebo bez vzdelania.

Graf 7: Štruktúra UoZ podľa vzdelania k 31.12.2022

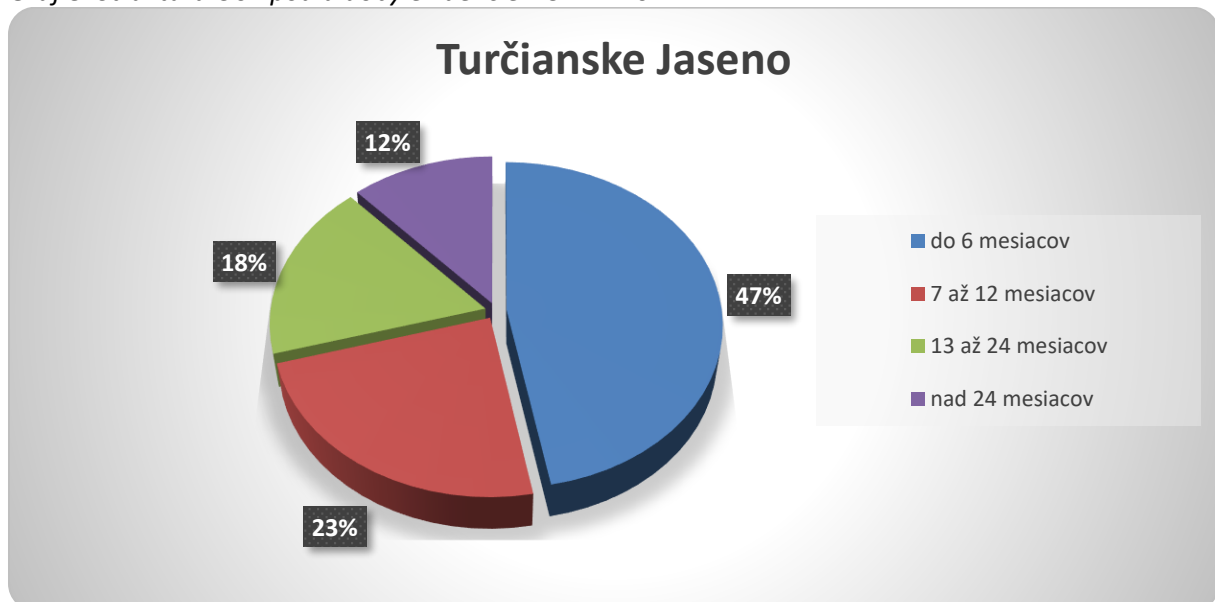
Zdroj: UPSVaR, vlastné spracovanie

Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa doby evidencie patrí medzi najvýznamnejšie parciálne indikátory, poukazujúce na „zdravie“ ekonomickej a sociálnej sféry v tom – ktorom regióne. S nepriaznivou štruktúrou UoZ podľa doby evidencie (tzn. s vysokým podielom dlhodobo nezamestnaných osôb – nad 12 mesiacov) sa spájajú výrazné problémy ekonomickeho a sociálneho charakteru (vysoké sociálne dávky, „neschopnosť“ zamestnať takýchto obyvateľov, chudoba, sociálno-patologické javy a pod.). Z hľadiska štruktúry uchádzačov o zamestnanie podľa doby evidencie sa sleduje predovšetkým podiel dlhodobo nezamestnaných osôb na celkovom počte uchádzačov o zamestnanie, keďže dlhodobá nezamestnanosť patrí medzi výrazne negatívne ukazovatele socioekonomického rozvoja (resp. zaostalosti) daného regiónu.

V Slovenskej republike sa podiel krátkodobo nezamestnaných (menej ako 7 mesiacov) v roku 2022 pohyboval na úrovni cca 40 %, podiel strednodobo nezamestnaných (7 – 12 mesiacov) na úrovni cca 19 % a podiel dlhodobo nezamestnaných až okolo úrovne 41 % (pričom Slovenská republika a špeciálne regióny východného Slovenska vykazujú dokonca najvyšší podiel dlhodobo nezamestnaných obyvateľov v rámci všetkých regiónov Európskej únie). V Turčianskom Jasene bol k 31.12.2022 podiel dlhodobo nezamestnaných obyvateľov (nad 12 mesiacov) 30 %, pričom 12 % (2 UoZ) z celkového počtu UoZ bolo nezamestnaných viac ako 2 roky.

Graf 8: Štruktúra UoZ podľa doby evidencie k 31.12.2022

Zdroj: UPSVaR, vlastné spracovanie

Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa klasifikácie zamestnaní (KZAM) nám zatrieduje nezamestnaných do skupín podľa toho, aký charakter malo pracovné miesto, ktoré zaujímal terajší uchádzač o zamestnanie bezprostredne pred tým, než bol zaradený do evidencie uchádzačov o zamestnanie. Jednotlivé zamestnania sú v KZAM rozdelené do tried podľa charakteru práce, zložitosti, zodpovednosti a kvalifikačnej náročnosti práce. Pri KZAM sa dôraz kladie na charakter pracovného miesta a nie na to, či zamestnanec v konkrétnom zamestnaní je viac alebo menej kvalifikovaný ako iný zamestnanec v rovnakom zamestnaní.

Najvyšší podiel v štruktúre UoZ podľa KZAM majú v Turčianskom Jasene pomocní a nekvalifikovaní pracovníci (6 UoZ zo 17; 35,3 %). Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci sú tí UoZ, ktorí v poslednom zamestnaní vykonávali práce vyžadujúce si vedomosti na úrovni základnej školy (ako napr. jednoduché a rutinné práce vyžadujúce ručné nástroje a fyzickú silu – upratovanie, čistenie, kopanie jám, zametanie ulíc, stráženie majetku, ručné balenie, manipulácie s nákladmi, dokladanie tovaru, pomocné práce, likvidovanie odpadov a pod.).

Tabuľka 10: Štruktúra UoZ podľa KZAM k 31.12.2022

Trieda KZAM	Počet UoZ	Podiel (%)
0 - Príslušníci ozbrojených síl	0	0,0
1 - Zákonodarcovia, riadiaci pracovníci	0	0,0
2 - Špecialisti	0	0,0
3 - Technici a odborní pracovníci	1	5,9
4 - Administratívni pracovníci	0	0,0
5 - Pracovníci v službách a obchode	2	11,8
6 - Kvalifikovaní pracovníci v poľnohospodárstve, lesníctve a rybárstve	3	17,6
7 - Kvalifikovaní pracovníci a remeselníci	4	23,5
8 - Operátori a montéri strojov a zariadení	1	5,9
9 - Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	6	35,3
N/A - neurčené	0	0,0
Spolu	17	100,0

* klasifikácia zamestnaní je vytvorená v súlade s medzinárodnou štandardnou klasifikáciou zamestnaní ISCO-08
Zdroj: UPSVaR, vlastné spracovanie

Domový a bytový fond

Charakteristika bytového fondu v Turčianskom Jasene je pomerne dobrá. V čase Sčítania 2021 (SODB 2021) sa v obci nachádzalo spolu 150 domov, v ktorých bolo 165 bytov. V štruktúre domového fondu prevládali predovšetkým rodinné domy (134 domov; 89,3 %). V obci sa nachádza aj 5 bytových domov. Napojenie na verejný vodovod priamo v dome malo v tom čase 138 domov (92,0 %). Žiadnu vodovodnú prípojku nemalo len 6 domov (4,0 %). Keďže v obci nie je vybudovaná verejná kanalizácia, žiadny dom nie je na ňu napojený.

V obci sa nachádzajú tak stredne veľké byty (s 2 alebo 3 obytnými miestnosťami), ako aj veľmi veľké byty (so 4 alebo 5 a viac obytnými miestnosťami). Väčšina domov v obci bola postavená počas socializmu, pomerne výraznú výstavbu však možno v obci pozorovať aj v ostatných rokoch.

Tabuľka 11: Počet domov podľa typu domu

Typ domu	Počet domov	Podiel (%)
rodinný dom	134	89,3
bytový dom	5	3,3
polyfunkčná budova	0	0,0
ostatné budovy na bývanie	0	0,0
neskolaudovaný rodinný dom	0	0,0
núdzový objekt, neurčený na bývanie	1	0,7
inštitucionálne alebo kolektívne zariadenia	1	0,7
ostatné	9	6,0
nezistený	0	0,0
SPOLU	150	100,0

Zdroj: SODB 2021

Tabuľka 12: Štruktúra domov podľa typu vodovodnej prípojky

	v dome - z verejnej siete	v dome - vlastná	mimo domu - z verejnej siete	mimo domu - vlastná	bez prípojky	nezistený	Spolu
Počet domov	138	2	2	0	6	2	150
Podiel (%)	92,0	1,3	1,3	0,0	4,0	1,3	100,0

Zdroj: SODB 2021

Tabuľka 13: Štruktúra domov podľa typu kanalizačného systému

	septik, žumpa	prípojka na kanalizačnú sieť	domáca čistička odpadových vôd	bez kanalizácie	nezistený	Spolu
Počet domov	102	0	26	20	2	150
Podiel (%)	68,0	0,0	17,3	13,3	1,3	100,0

Zdroj: SODB 2021

Tabuľka 14: Byty podľa obytých miestností

	1 obytná miestnosť	2 obytné miestnosti	3 obytné miestnosti	4 obytné miestnosti	5 a viac obytných miestností	nezistené	Spolu
Počet bytov	0	41	40	45	37	2	165
Podiel (%)	0,0	24,9	24,2	27,3	22,4	1,2	100,0

Zdroj: SODB 2021

Tabuľka 15: Domy podľa obdobia výstavby

	pred r. 1919	1919-1945	1946-1960	1961-1980	1981-2000	2001-2010	2011-2015	2016 a neskôr	nezistené	Spolu
Počet domov	6	26	23	48	17	12	5	11	2	150
Podiel (%)	4,0	17,3	15,3	32,0	11,3	8,0	3,3	7,3	1,3	100,0

Zdroj: SODB 2021

Územný plán obce počíta do budúca s rozvojom bývania tak v rámci existujúcej zástavby (napr. zahusťovaním zástavby – na záhradách rodinných domov, príp. zbúraním starého domu a výstavbou nového), ako aj postupným rozširovaním existujúcej zástavby (napr. predĺžením existujúcich ulíc). Mimoriadne dôležitým faktorom z pohľadu rozvoja obce (nielen z pohľadu rozvoja individuálnej bytovej výstavby, ale z pohľadu komplexného rozvoja – tzn. napr. aj poľnohospodárstva, budovania

infraštruktúry, prípadných nájomných vzťahov k pozemkom a pod.) je jednoduchosť / resp. komplikovanosť vlastníckej štruktúry pozemkov v katastri obce. V tejto súvislosti možno konštatovať, že štruktúra vlastníckych vzťahov k pozemkom v extraviláne obce Turčianske Jaseno už bola významne zjednodušená, nakoľko v obci bol vykonaný komplexný projekt pozemkových úprav (všetky parcely sú tak už zapísané v registri „C“; odstránené bolo obrovské množstvo spoluvlastníkov na jednotlivých parcelách a pod.).

Dopravná infraštruktúra

Z aspektu pripojenia obce na medzinárodné a rýchlostné cestné a železničné komunikácie je poloha Turčianskeho Jasena pomerne výhodná. Najdôležitejšia dopravná tepna Slovenska – diaľnica D1, sa totižto nachádza (výjazd na diaľnicu) len cca 12 km od obce, pri Martine. Podobne je to s napojením na hlavnú železničnú tepnu Slovenska – tá ide taktiež v pomernej blízkosti obce Turčianske Jaseno (železničná stanica je vo Vrútkach). Najdôležitejším dopravným uzlom v okolí Turčianskeho Jasena, na ktorom sa nachádzajú zastávky medzinárodnej autobusovej i železničnej prepravy ako i medzinárodné letisko, je mesto Žilina.

Samotná obec Turčianske Jaseno leží na ceste III. triedy č. 2132, ktorá prepája Turčianske Jaseno s obcou Belá-Dulice (pričom severným smerom sa cesta III/2132 napája na ďalšie cesty III. triedy, vedúce do Dražkoviec a následne do Martina).

Na cestu III/2132 sa v intraviláne Turčianskeho Jasena napája sieť miestnych komunikácií. Väčšina miestnych komunikácií v Turčianskom Jasene má bezprašnú povrchovú úpravu s rôznym šírkovým usporiadaním. Kvalita miestnych ciest v obci je však na nízkej úrovni, potrebná je ich rekonštrukcia. Na niektorých miestach v obci sú vybudované aj chodníky, z dôvodu zvýšenia bezpečnosti chodcov je však potrebné budovať ďalšie chodníky.

Technická infraštruktúra

Obec má technickú infraštruktúru vybudovanú na priemernej úrovni. Vybudovaný je verejný vodovod, chýba však kanalizácia s pripojením na ČOV. Odvádzanie splaškových vôd sa tak realizuje najmä do žump, ktoré sú následne ich majitelia povinní vyprázdňovať v súlade so zákonom o vodách. Nakoľko z finančného hľadiska ide v prípade výstavby kanalizácie o extrémne náročný projekt, jeho realizácia nie je možná z vlastných prostriedkov obce, možná je výlučne s využitím externých zdrojov. V súčasnosti zima 2023/2024 obec pripravuje projektovú dokumentáciu na jej výstavbu. Kanalizačná sieť sa po vybudovaní pripojí na ČOV vo Vrútkach.

Obec nie je plynofikovaná, všetky časti obce sú plne elektrifikované. V Turčianskom Jasene funguje verejné osvetlenie, ktoré bolo z dôvodu vyššej energetickej účinnosti (a úspornosti) zrekonštruované a zavedené bolo LED osvetlenie. Obecný rozhlas je funkčný, dostupný je mobilný signál aj internetové pripojenie.

Tabuľka 16: Vybavenie technickou infraštruktúrou

Technická infraštruktúra	
vodovod	áno
kanalizácia	nie
ČOV	nie
plyn	nie
elektrina, verejné osvetlenie	áno
obecný rozhlas	áno
mobilný operátor	áno
internet	áno

Zdroj: Obecný úrad

Zdravotnícka a sociálna infraštruktúra, služby

Obyvatelia Turčianskeho Jasena musia za základnou zdravotnou starostlivosťou dochádzať. Ambulancie základnej zdravotnej starostlivosti pre obyvateľov obce Turčianske Jaseno, v rámci ktorých sa zriaďujú zdravotné obvody (ambulancia praktického lekára pre dospelých, praktického lekára pre deti a dorast, ambulancia zubného lekára a gynekologická ambulancia), sa totižto nachádzajú v Martine alebo v obci Sklabiňa. Ďalšie špecializované zdravotné ambulancie sa nachádzajú v okolitých mestách (najmä Martin a Turčianske Teplice).

Najbližšia stanica Hasičského a záchranného zboru (profesionálnych hasičov) sídli v Martine, rovnako tak najbližšia stanica rýchlej zdravotníckej pomoci. V Turčianskom Jasene je zriadený Dobrovoľný hasičský zbor obce (DHZ-O), ktorý má k dispozícii hasičskú zbrojnicu. Spomedzi základných služieb sú v obci k dispozícii dve predajne rozličného tovaru, nenachádza sa tu však pošta ani bankomat. Najbližšie pobočky banky a zdravotnej poisťovne sa nachádzajú v Martine.

Tabuľka 17: Základné parametre zdravotníckej a sociálnej infraštruktúry (2024)

Praktický lekár pre dospelých	nie	Zariadenie sociálnych služieb	nie
Praktický lekár pre deti a dorast	nie	Pošta	nie
Stomatologická ambulancia	nie	Predajňa zmiešaného tovaru	áno
Gynekologická ambulancia	nie	Bankomat	nie
Lekáreň	nie	Stanica Hasičského a záchr. zboru	nie
Záchranná zdravotná služba	nie	Dobrovoľný hasičský zbor obce	áno

Zdroj: Obecny úrad

Z hľadiska poskytovania sociálnych služieb (na základe zákona o sociálnych službách) zabezpečuje obec Turčianske Jaseno svojim obyvateľom nasledovné sociálne služby a sociálnu pomoc:

- **posudková činnosť na účely odkázanosti na sociálnu službu:** povinná činnosť, ktorú obec v prípade potreby zabezpečuje na základe zákona o sociálnych službách;
- **základné sociálne poradenstvo:** v prípade potreby poskytovanie potrebných informácií jednotlivcom.

V obci nepôsobia žiadni iní verejní ani neverejní poskytovatelia sociálnych služieb.

Školstvo, kultúrno-spoločenský život a šport

V rámci predprimárneho vzdelávania je v obci na adrese Turčianske Jaseno 71 (Horné Jaseno) k dispozícii materská škola, ktorá funguje ako neprávny subjekt a jej zriaďovateľom je obec Turčianske Jaseno. Materská škola poskytuje celodennú výchovu a vzdelávanie, v šk. roku 2023/2024 ju navštevuje 19 detí. Popri materskej škole funguje aj školská jedáleň.

Základná škola sa v Turčianskom Jasene nenachádza. Žiaci 1. až 4. ročníka majú školský obvod v neďalekých Dražkovciach, žiaci 5. až 9. ročníka v Martine. Najbližšie stredné školy, ktoré môžu žiaci z obce navštevovať, sa nachádzajú taktiež v Martine. Na obecnom úrade je zriadené elokované pracovisko Základnej umeleckej školy v Martine.

Kultúrny život v obci je primeraný veľkosti obce – počas roka sa tu koná niekoľko kultúrno-spoločenských podujatí (napr. Fašiangová zábava, Deň rodiny a Jánska vatra, Tvorivé dielne na Veľkú noc,...). Z hľadiska infraštruktúry kultúrnych zariadení má obec vybudované 2 kultúrne domy (jeden v Hornom a druhý v Dolnom Jasene, pričom KD v Dolnom Jasene je zastaraný a obec uvažuje s jeho prebudovaním na telocvičňu). V obci sa nachádza aj obecná knižnica. Priamo v Turčianskom Jasene nepôsobí žiadna folklórna skupina ani ochotnícke divadelné teleso, v rámci ktorého by mohli miestni obyvatelia pôsobiť.

Pre potreby športového vyžitia obyvateľov je v obci prístupné športovisko – futbalový areál (prírodný) v severozápadnej časti intravilánu Dolného Jasena, ktorý je však potrebné majetkovo vysporiadať. Žiadny futbalový klub však v obci nepôsobí. Pre potreby širokej verejnosti sú vybudované dve detské

ihriská s rôznymi preliezkami a prvkami na hranie detí. Multifunkčné ihrisko v obci chýba. Turčianske Jaseno je prevádzkovateľom lyžiarskeho vleku s vlastným ratrakom. V obci sa na miestnom ihrisku aj svahu konajú rôzne športové podujatia (ako napr. Futbalový turnaj neprofesionálov v júli, Lyžiarske preteky o Jasenský kapec vo februári, Futbalový zápas „Slobodní – ženatí“ na prelome júla a augusta). V Turčianskom Jasene je zriadený DHZ, ktorý sa okrem pôsobenia na úseku prevencie pred požiarimi a hasičskej športovej činnosti každoročne podieľa na organizovaní rôznych kultúrnych a športových podujatí v obci.

Tabuľka 18: *Infraštruktúra kultúry a športu*

Kultúrny dom	áno	Telocvičňa	nie
Kino	nie	Športové ihrisko prírodné	áno
Obecná knižnica	áno	Športové ihrisko umelé	nie
Ochotnícky divadelný súbor	nie	Detské ihrisko	áno
Folklorný súbor	nie	Športový klub	nie

Zdroj: vlastné spracovanie

Podobne ako je tomu v iných obciach, aj v Turčianskom Jasene má významné postavenie v živote obce cirkev, ktorá mala odjakživa významný vplyv na náboženské, kultúrne a spoločenské dianie. V časti Horné Jaseno sa nachádza stredoveký rímskokatolícky kostol sv. Margity Antiochijskej, ktorý dnes slúži na muzeálne potreby. Pri kostole sa nachádza aj pohrebisko, ale Dom smútku v obci chýba. Druhý cintorín sa nachádza v Dolnom Jasene. V Hornom Jasene sa nachádza ešte aj Evanjelický a.v. kostol.

Administratívno-správne služby

Na kvalitu života obyvateľov obce vplýva aj dostupnosť administratívno-správnych služieb subjektov verejnej správy. Možno konštatovať, že čím viac služieb je v obci dostupných, tým väčší je komfort obyvateľstva. Dostupnosť (blízkosť; nízka náročnosť na dochádzku za danými službami, či už z hľadiska vzdialenosti alebo času) administratívno-správnych služieb patrí medzi dôležité faktory ovplyvňujúce migračný pohyb obyvateľstva v obci.

Tabuľka 19: *Spádovosť obce k vybraným poskytovateľom administratívno-správnych služieb*

Inštitúcia	Miesto poskytovania služieb
Matričný úrad	Turčianske Jaseno
Pracovisko Finančnej správy	Martin
Pracovisko Obvodného oddelenia policajného zboru	OO PZ Martin-východ
Okresný súd	Martin
Okresný úrad	Martin
Pobočka Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny	Martin

Zdroj: vlastné spracovanie

Bezpečnosť v obci

V intraviláne obce aktuálne nie je zavedený žiadny monitorovací kamerový systém. Z hľadiska prevencie kriminality, prípadného protispoločenského správania a v záujme spoľahlivejšieho zisťovania prípadných porušení zákona by bolo vhodné kamerový systém v obci vybudovať tak, aby mohli byť monitorované verejné priestranstvá, budovy v majetku obce (a im príľahlé priestory), príp. aj potenciálne problémové úseky z hľadiska cestnej premávky (napr. prechody pre chodcov, vjazd do obce a pod.).

Hospodárske pomery

Polohová atraktivita územia

V Slovenskej republike sa v plnej miere uplatňuje západo-východný gradient rozvoja, ktorý je odzrkadlením západo-východného gradientu rozvoja v Európe (v súvislosti s ekonomickou výkonnosťou krajín sa v Európe spomína taktiež severo-južný gradient rozvoja). Na Slovensku sa daná skutočnosť prejavuje tým spôsobom, že najvyspelejšie regióny sa nachádzajú v jeho západnej a najzaostalejšie v jeho východnej časti, pričom úroveň rozvoja smerom od západu na východ postupne klesá² (najmä čo sa týka ukazovateľov ako tvorba HDP, miera nezamestnanosti, ekonomická aktivita obyvateľstva, príjmy obyvateľstva, tvorba nových pracovných miest, ale aj infraštruktúrne vybavenie regiónov, kvalita domového a bytového fondu a pod). Makropolohová atraktivita obce Turčianske Jaseno, ležiacej na strednom Slovensku (blízko hranice so západným Slovenskom), je teda z aspektu jej potenciálu pre pritiaženie investícií do priemyselnej výroby, resp. do prevádzok s vysokým počtom zamestnancov (napr. rôzne centrálné veľkosklady a pod.) priaznivá, keďže leží v blízkosti ekonomicky najrozvinutejších regiónov krajiny.

Podobne ako má obec z makropolohového hľadiska pomerne výhodnú polohu v rozvinutom regióne Turca, aj z mezopolohového hľadiska je jej lokalizácia výhodná. Poloha Turčianskeho Jasena vo vzťahu k regionálnym ekonomickým centrami a vo vzťahu k dopravnej infraštruktúre nadregionálneho významu (prítomnosť ktorej zvyšuje lokalizačný potenciál územia pre rôzne investície) je totižto priaznivá. Najvýraznejším ekonomickým centrom v regióne je mesto Martin (Žilina ešte môže tvoriť rádius dennej dochádzky do zamestnania), pričom obec leží v jeho bezprostrednom zázemí (menším centrom v relatívnej blízkosti Turčianskeho Jasena sú aj Turčianske Teplice). Dôležité cestné aj železničné komunikačné línie sú vedené severne od Martina.

Vzhľadom na vyššie uvedené by asi nebolo namieste domnievať sa, že priamo obec Turčianske Jaseno má veľký potenciál pre prilákanie rôznych významných investícií (napr. do priemyselnej výroby, logistiky a pod.) s vyšším počtom nových pracovných miest. V blízkosti obce sa však nachádzajú viaceré väčšie aj menšie centrá zamestnanosti (najmä Martin, Vrútky a Turčianske Teplice; vzdialenejšia je už Žilina), ktoré zabezpečujú pracovné príležitosti pre široké okolie a ktoré majú zároveň potenciál tvorby ďalších nových pracovných miest. Obyvateľstvo obce teda môže svoju zamestnanosť riešiť formou dennej dochádzky do zamestnania do okolitých miest.

Pol'nohospodárstvo a priemysel

V štruktúre poľnohospodárskej pôdy v katastri obce prevládajú trvalé trávne porasty (481,0 ha) nad ornou pôdou (187,2 ha). V poľnohospodárskej výrobe majú teda vzhľadom k rozsiahlejším plochám ornej pôdy i TTP pomerne priaznivé podmienky tak rastlinná, ako aj živočíšna poľnohospodárska výroba³. V obci pôsobí aj podnik poľnohospodárskej veľkovýroby – PD Sklabiňa. Okrem poľnohospodárskej pôdy sa v katastri Turčianskeho Jasena nachádzajú predovšetkým rozsiahle plochy lesov. Hospodárenie na spoločných nehnuteľnostiach v katastri Turčianskeho Jasena vykonáva Komposesorát Horné Jaseno, pozemkové spoločenstvo a Lesné družstvo Turčianske Jaseno.

Z hľadiska priemyselnej výroby sa v Turčianskom Jasene žiadne priemyselné prevádzky nenachádzajú. Obyvateľstvo obce pracujúce v priemysle dochádza za prácou najmä do Martina.

² Presnejšie, v súvislosti s úrovňou rozvoja jednotlivých slovenských regiónov sa v odbornej literatúre spomína rozdelenie Slovenska na bohatý (severo) západ a chudobný (juho) východ, pričom región Turca patrí práve do tej bohatšej časti.

³ Toto konštatovanie sa však týka len dostupnej plochy na poľnohospodársku výrobu, neberieme tu do úvahy ďalšie dôležité faktory, ako sú napr. klimatické, orografické alebo pôdne pomery, prípadné nájomné vzťahy a pod.

Tabuľka 20: Štruktúra pôdneho fondu (k 31.12.2022; v ha)

Poľnohospodárska pôda						
orná pôda	chmeľnice	vinice	záhrady	ovocné sady	TTP	spolu
187,2	0,0	0,0	11,9	0,6	481,0	680,8
Nepoľnohospodárska pôda						
lesné pozemky	vodné plochy	zastavané plochy a nádvorcia	ostatné plochy		Spolu	
1 273,0	3,9	32,6	56,2		1365,7	
Celková výmera územia						2 046,4

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Cestovný ruch

Cestovný ruch predstavuje interdisciplinárne odvetvie hospodárstva, na realizácii ktorého sa podieľa mnoho ďalších oblastí, ako sú napr. poľnohospodárstvo (v ostatnom období najmä ekologické poľnohospodárstvo a agroturistika), priemysel, stavebníctvo, služby a pod. Lokalizačné predpoklady cestovného ruchu vyjadrujú príťažlivosť územia pre účastníkov cestovného ruchu, vytvárajú motiváciu pre návštevu danej lokality. Obec Turčianske Jaseno leží blízko významného turistického regiónu v rámci Slovenska – NP Veľká Fatra. Poloha obce je tak výhodná – predstavuje vstupnú bránu do tohto národného parku. Navyše, relatívne blízko sa nachádza aj NP Malá Fatra.

Turčianske Jaseno disponuje aj vlastným lyžiarskym vlekom s ratrakom. V okolí obce je množstvo turistických značených trás pre možnosti pešej turistiky s príslušnou infraštruktúrou (útulňami a chatami), takisto aj množstvo cyklotrás (priamo obcou vedie červená Turčianska cyklomagistrála začínajúca vo Vrútkach, vedúca úpäťm Veľkej Fatry a pokračujúca až do Turčianskych Teplíc). Významnými prvkami zvyšujúcimi atraktivitu trasy sú aj dve cykloturistické rozhľadne na severnom a južnom okraji obce – rozhľadňa Na Trní a Na Kalníku. Informácie k historickým tematickým cyklotrasám poskytujú tiež dve informačné tabule v Hornom Jasene a v Dolnom Jasene. Neďalekou Jasenskou dolinou vedie modro značená cykloturistická trasa.

Okrem národného parku sa v relatívnej blízkosti obce nachádzajú aj mnohé kultúrnohistorické a umelecko-historické pamiatky. Umelo vytvorené lokalizačné predpoklady CR (spoločenské aj kultúrno-historické) sú teda na dobrej úrovni. Z kultúrno-historických hmotných pamiatok a zariadení sa v blízkom okolí nachádza napr. Národný cintorín, Slovenská národná knižnica, Turčianska galéria a Múzeum slovenskej dediny v Martine, Aeromúzeum v Tomčanoch, hrad Sklabiňa, Sučiansky hrad a iné. Priamo v obci sa nachádzajú tri pamiatky zapísané v registri NKP:

- ranogotický kostol sv. Margity z 13. storočia so vzácnymi zreštaurovanými nástennými maľbami,
- evanjelický a. v. kostol z roku 1783,
- hradisko na kóte 695, kde sa našli nálezy keramiky z obdobia púchovskej kultúry.

Medzi významné objekty architektúry patrí tiež zachovalá zvonička pri cintoríne v Dolnom Jasene. V priestoroch obecného úradu je na pripomienku významných osobností z rodu Jesenkovcov (vrátane dr. Jána Jessenia, ktorý má pred budovou OcÚ aj vlastnú sochu) zriadená pamätná izba, nazvaná Pamätnica Jesenkovcov.

Medzi lokalizačné predpoklady CR patria aj kultúrno-spoločenské a športové podujatia, ktoré taktiež prispievajú k atraktivite okolitého regiónu a významne zvyšujú jeho návštevnosť. Počas roka sa ich v blízkom okolí koná viacero (napr. bohatý repertoár podujatí v Martine, Nočná prehliadka na hrade Sklabiňa, rôzne jarmoky a slávnosti v okolitých mestách a obciach a pod.). Lokalizačné predpoklady cestovného ruchu (prírodné aj umelo vytvorené) v okolitom regióne sú teda na vynikajúcej úrovni.

Lokalizačné predpoklady rozvoja CR priamo v katastri obce Turčianske Jaseno sú zatiaľ na relatívne dobrej úrovni. V obci je však slabšia ponuka ubytovacích zariadení a žiadna ponuka stravovacích služieb pre turistov. Obec má vo vlastníctve len jednu turistickú ubytovňu Hôrka, ktorú prenajíma prioritne miestnym malým a stredným podnikateľom. V nadväznosti na všetky vyššie uvedené skutočnosti možno skonštatovať, že cestovný ruch v obci Turčianske Jaseno má určitý potenciál stať sa v blízkej budúcnosti odvetvím, ktoré bude pre jej obyvateľov zabezpečovať príjmy.

Finančné hospodárenie

Finančné hospodárenie obce sa realizuje prostredníctvom rozpočtu obce, zostavovaného podľa dikcie § 9 zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení na obdobie jedného kalendárneho roka. Pravidlá rozpočtového hospodárenia obce upravuje zákon č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov. V § 5 uvedeného zákona sú príjmy obce definované nasledovne:

- a) výnosy miestnych daní a poplatkov podľa osobitného predpisu
- b) nedaňové príjmy z vlastníctva a z prevodu vlastníctva majetku obce a z činnosti obce a jej rozpočtových organizácií podľa tohto alebo osobitného zákona,
- c) úroky a iné príjmy z finančných prostriedkov obce,
- d) sankcie za porušenie finančnej disciplíny uložené obcou,
- e) dary a výnosy dobrovoľných zbierok v prospech obce,
- f) podiely na daniach v správe štátu podľa osobitného predpisu,
- g) dotácie zo štátneho rozpočtu na úhradu nákladov preneseného výkonu štátnej správy v súlade so zákonom o štátnom rozpočte na príslušný rozpočtový rok a dotácie zo štátnych fondov,
- h) ďalšie dotácie zo štátneho rozpočtu v súlade so zákonom o štátnom rozpočte na príslušný rozpočtový rok,
- i) účelové dotácie z rozpočtu VÚC alebo z rozpočtu inej obce na realizáciu zmlúv podľa osobitných predpisov,
- j) prostriedky z EÚ a iné prostriedky zo zahraničia poskytnuté na tento účel,
- k) iné príjmy ustanovené osobitnými predpismi.

Obec môže na plnenie svojich úloh použiť aj prostriedky mimorozpočtových peňažných fondov, prostriedky získané z rozdielu medzi výnosmi a nákladmi z podnikateľskej činnosti po zdanení, návratné zdroje financovania a združené prostriedky.

V súlade s § 9 zákona č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy zostavuje viacročný rozpočet. Tento viacročný rozpočet predstavuje ekonomický nástroj finančnej politiky obce, v ktorom sú v rámci jej pôsobnosti vyjadrené zámery rozvoja územia a potrieb obyvateľov vrátane programov obce najmenej na tri rozpočtové roky.

Ako ukazuje nasledujúci obrázok, obec Turčianske Jaseno má vynikajúce finančné zdravie. Ide o hodnotenie spoločnosti INEKO, ktorá na základe rôznych kritérií vypočítava finančné zdravie jednotlivých slovenských samospráv. Obec Turčianske Jaseno získala 5,1 bodu zo 6 možných. Finančné zdravie samosprávy je za obdobie kalendárneho roku 2022 (novšie dáta zatiaľ k dispozícii nie sú).

Obrázok 1: Finančné zdravie obce Turčianske Jaseno

Finančné zdravie

Zdroj: hospodarenieobci.sk

A.II Analýza vonkajšieho prostredia

Vonkajšie prostredie v kontexte tohto Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja predstavuje pre obec tie oblasti, ktoré síce ovplyvňujú jej rozvoj (v rôznej miere, či už významne alebo len okrajovo), avšak obec ich zároveň nedokáže svojou činnosťou nijako ovplyvniť. V makroregionálnej mierke je dôležitým činiteľom rozvoja obce európsky rozvojový koncept „Red octopus“, ktorý stanovuje hlavné rozvojové centrá Európy. Ide o tzv. „červenú chobotnicu“ (pomenovanie podľa tvaru tejto rozvojovej siete), ktorá spája najrozvinutejšie európske sídelné a aglomeračné centrá a centrá, ktoré majú najväčší potenciál ďalšieho rozvoja. Jedno z ramien „červenej chobotnice“ prechádza aj Slovenskom, a to jeho juhozápadnou časťou (oblasť Bratislavy). Obec Turčianske Jaseno je teda od tohto ramena značne vzdialená.

Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 (KURS 2001) vyhodnotila jednotlivé sídelné centrá Slovenska ako terciárne centrá, t.j. centrá na základe ich terciárnej obslužnosti (úrovne vybavenosti vybranou vyššou občianskou vybavenosťou). Takýmto spôsobom bolo na národnej úrovni vytvorených päť skupín obcí (okrem Bratislavy a Košíc, ktoré stoja samostatne a nepatria do žiadnej skupiny), ktoré naznačujú úroveň obsluhy ako pre vlastné mesto, tak pre jeho zázemie (prvé tri skupiny sa pritom členia na dve podskupiny). Najbližšie centrá osídlenia pre obec Turčianske Jaseno predstavujú mestá Martin (1b. skupina) a Turany (4. skupina centier osídlenia.)

Okrem centier osídlenia KURS 2001 na Slovensku stanovila jadrové ťažiská osídlenia, ktoré sú navzájom pospájané rozvojovými osami I. stupňa. Ostatné sídelné centrá sú pospájané osami II. a III. stupňa. Tieto rozvojové a urbanizačné osi sú súčasťou vyváženej hierarchizovanej sídelnej štruktúry. Podporujú sídelné väzby medzi obcami a rovnovážny sídelný rozvoj vrátane rozvoja vidieka. Vytvárajú podmienky pre dostupnosť k infraštruktúram, zachovanie a rozvoj prírodného a kultúrneho dedičstva a zabezpečujú požiadavky, ktoré sú na sídelnú štruktúru kladené z hľadiska ekonomických, sociálnych a environmentálnych potrieb.

Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 stanovuje tri stupne rozvojových osí, ktoré vychádzajú z nasledovných kritérií:

- rozvojová os prvého stupňa – prepája centrá osídlenia prvej skupiny a ťažiská osídlenia prvej úrovne v štáte a porovnateľné centrá mimo hraníc krajiny, zahŕňajúc najmenej jednu cestnú komunikáciu a jednu železnicu rýchlostného typu,
- rozvojová os druhého stupňa – prepája centrá osídlenia druhej skupiny a ťažiská osídlenia druhej úrovne s centrami osídlenia prvej skupiny a ťažiskami osídlenia prvej úrovne, resp. prepája centrá osídlenia druhej skupiny a ťažiská osídlenia druhej úrovne medzi sebou, zahŕňajúc najmenej jednu cestnú komunikáciu a jednu železnicu nadregionálneho významu alebo jednu rýchlostnú cestu,
- rozvojová os tretieho stupňa – prepája stredné centrá a ťažiská osídlenia tretej úrovne navzájom, ako aj ostatné vyhodnocované centrá osídlenia s ostatnými centrami osídlenia druhej skupiny.

Z pohľadu rozvoja územia Slovenska najdôležitejšia, teda rozvojová os I. stupňa, prepája Bratislavu a Košice (o. i.) severoslovenským dopravným koridorom cez Žilinu, Poprad a Prešov. Obec Turčianske Jaseno leží v bezprostrednej blízkosti tejto najvýznamnejšej osi a z tohto dôvodu možno očakávať ďalšie priaznivé rozvojové impulzy pre obec z vonkajšieho prostredia prostredníctvom súkromných investorov (ktorí sa nemusia usadiť priamo v obci, stačí v jej blízkosti – tak, aby vytvorili nové pracovné príležitosti v rámci rádia dennej dochádzky do zamestnania z obce Turčianske Jaseno).

Výrazným vonkajším rozvojovým impulzom pre oblasť okresu Martin by mohla byť zvýšená podpora zo strany vlády formou investičných stimulov pre tie priame zahraničné investície, ktoré sa realizujú čo najbližšie k tomuto regiónu (keď už nie priamo v ňom). Skúsenosti však ukazujú, že od roku 2002, kedy sa začalo s poskytovaním investičnej pomoci, jednotlivé slovenské vlády touto formou podporovali smerovanie priamych zahraničných investícií primárne do najrozvinutejších regiónov Slovenska (najmä do trojuholníka Bratislava – Trnava – Nitra, do Košíc a oblasti stredného Považia po Žilinu). Do oblasti Martina smerovala len malá časť investičnej pomoci vlády. Z prostredia investičnej pomoci teda len ťažko očakávať priaznivé rozvojové impulzy pre región v blízkej budúcnosti.

Štrukturálne fondy v programovom období 2021-2027

Jednou z možných ciest získavania finančných prostriedkov na realizáciu investičných akcií sú Európske štrukturálne a investičné fondy. Napriek tomu, že tieto európske štrukturálne a investičné fondy sú na Slovensku z aspektu regionálneho rozvoja definované ako „doplňkové“ zdroje financovania, v súčasnom modeli regionálnej politiky a nastavenia financovania samospráv sú práve tieto prostriedky z EŠIF hlavným zdrojom financií, bez ktorého by len ťažko boli samosprávy schopné financovať svoje rozvojové investičné projekty. V programovom období EÚ 2014 – 2020 čerpal Slovensko európske štrukturálne a investičné fondy v rámci Cieľa Investovanie do rastu a zamestnanosti a v rámci Cieľa Európska územná spolupráca. V roku 2023 sa toto programové obdobie (z hľadiska financovania a ukončenia projektov) končí, pričom aktuálne sa už nachádzame v programovom období 2021-2027.

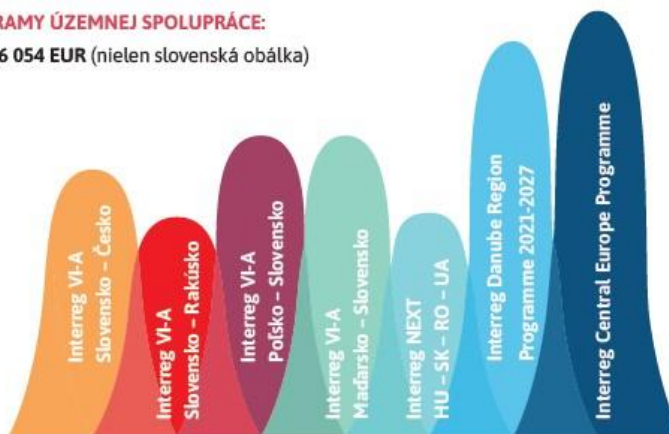
Schválená je už Partnerská dohoda medzi Slovenskom a EÚ na nastávajúce programové obdobie 2021-2027 a taktiež Operačný program Slovensko (SR už teda v novom období bude mať len jeden operačný program, čo je oproti minulému obdobiu 2014-2020 významná zmena). Riadiaci orgán OP Slovensko (ktorým je MIRRI SK) a sprostredkovateľské orgány tak môžu pripravovať výzvy na podávanie projektov.

Ďalším významným zdrojom financovania rozvojových projektov v najbližších rokoch je pre Slovensko Plán obnovy a odolnosti Slovenskej republiky (tzv. Plán obnovy). Čiastočne z tohto Plánu obnovy môžu čerpať aj samosprávy. Plán obnovy sa však už nezaraďuje medzi EŠIF, ide o samostatný zdroj financovania, ktorý vznikol na podnet EÚ ako reakcia na krízu, spôsobenú pandémiou COVID-19. Plán obnovy reaguje najmä na jej ekonomické dopady, v podmienkach Slovenskej republiky však aj na dlhodobé systémové nedostatky v slovenskej spoločnosti (SR je povinná uskutočňovať aj niektoré reformy).

Obrázok 2: Programy politiky súdržnosti v programovom období 2021 - 2027

▶▶ PROGRAM SLOVENSKO	12 593 734 933 EUR
▶▶ PROGRAM RYBNÉ HOSPODÁRSTVO SLOVENSKEJ REPUBLIKY	15 225 428 EUR
▶▶ PROGRAMY PRE OBLASŤ VNÚTORNÝCH ZÁLEŽITOSTÍ	103 625 941,98 EUR

PROGRAMY ÚZEMNEJ SPOLUPRÁCE:
904 756 054 EUR (nielen slovenská obálka)

▶▶ Interreg VI-A Slovensko – Česko	85 323 597 EUR
▶▶ Interreg VI-A Slovensko – Rakúsko	55 500 000 EUR
▶▶ Interreg VI-A Poľsko - Slovensko	129 839 952 EUR
▶▶ Interreg VI-A Maďarsko – Slovensko	129 000 000 EUR
▶▶ Interreg NEXT HU – SK – RO – UA	66 092 505 EUR
▶▶ Interreg Danube Region Programme 2021-2027	215 000 000 EUR
▶▶ Interreg Central Europe Programme	224 000 000 EUR

Zdroj: Tvoríme lepšie Slovensko (brožúra MIRRI SK)

Obrázok 3: Prehľad finančných zdrojov Programu Slovensko na obdobie 2021 - 2027

Zdroj: Tvoríme lepšie Slovensko (brožúra MIRRI SK)

Zmena klímy

Veľmi dôležitý faktor, ktorý bude čoraz viac ovplyvňovať rozvoj obce Turčianske Jaseno a ktorý je potrebné nutne riešiť, je zmena klímy (samozrejme, tento faktor neoplýva len na obec, ale pôsobí celosvetovo; v konečnom dôsledku však pôsobí aj lokálne – najčastejšie v podobe extrémnejších prejavov počasia ako sú horúčavy, povodne, suchá a pod.).

Zmena klímy ako fenomén 21. storočia sa stáva jednou z najväčších výziev environmentálnej politiky. Svetové ekonomické fórum vo svojej Správe o globálnych rizikách (2018), v ktorej pravidelne vyhodnocuje 50 najväčších globálnych rizík z hľadiska ich účinku, pravdepodobnosti a vzájomných interakcií, zaradilo extrémne prejavy počasia, krízu z nedostatku vody, prírodné katastrofy a zlyhanie zmierňovania zmeny klímy a adaptácie medzi 5 najväčších rizík súčasnosti (MŽP, 2018).

Za obdobie rokov 1881 – 2017 sa na Slovensku pozoroval:

- rast priemernej ročnej teploty vzduchu asi o 1,73 °C (z pohľadu ročných sezón k najrýchlejšiemu otepľovaniu dochádza v lete a na jar);
- priestorovo rozdielny trend ročných úhrnov atmosférických zrážok v priemere asi o 0,5 % (na juhu Slovenska bol pokles miestami aj viac ako 10 %, na severe a severovýchode ojedinele úhrn zrážok vzrástol do 3 %);
- pokles relatívnej vlhkosti vzduchu (na juhu Slovenska od roku 1900 doteraz o 5 %, na ostatnom území menej);
- pokles všetkých charakteristík snehovej pokrývky do výšky 1000 m n. m takmer na celom území Slovenska (vo väčšej nadmorskej výške bol zaznamenaný jej nárast);
- vzrast potenciálneho výparu a pokles vlhkosti pôdy – charakteristiky výparu vody z pôdy a rastlín, vlhkosti pôdy, slnečného žiarenia potvrdzujú, že najmä juh Slovenska sa postupne vysušuje;
- zmeny v premenlivosti klímy (najmä zrážkových úhrnov) – príkladom sú v krátkom časovom intervale striedajúce sa extrémne vlhké a suché roky: extrémne suchý rok 2003 a čiastočne aj

2007, extrémne vlhké roky 2010 a 2016 a mimoriadne suchý rok 2011 a čiastočne aj 2012. Za ostatných 15 rokov došlo k významnejšiemu rastu výskytu extrémnych denných a niekoľkodenných úhrnov zrážok, čo malo za následok zvýšenie rizika lokálnych povodní v rôznych oblastiach SR. Na druhej strane v období rokov 1989 – 2017 sa oveľa častejšie ako predtým vyskytovalo lokálne alebo celoplošné sucho, ktoré bolo zapríčinené predovšetkým dlhými periódami relatívne teplého počasia s malými úhrnmi zrážok v niektorej časti vegetačného obdobia. Zvlášť výrazné bolo sucho v rokoch 1990 – 1994, 2000, 2002, 2003 a 2007, v niektorých regiónoch na západe Slovenska aj v rokoch 2015 a 2017.

Riešením, ktoré by malo v konečnom dôsledku zabrániť, alebo aspoň minimalizovať riziká a negatívne dôsledky zmeny klímy, je kombinácia zmierňovacích opatrení zameraných na znižovanie emisií skleníkových plynov (mitigácia) s opatreniami, ktoré znižia zraniteľnosť a umožnia adaptáciu človeka a ekosystémov s nižšími ekonomickými, environmentálnymi a sociálnymi nákladmi. Cieľom adaptácie je zmierniť nepriaznivé dôsledky zmeny klímy, znížiť zraniteľnosť a zvýšiť adaptívnu schopnosť prírodných a človekom vytvorených systémov voči aktuálnym, alebo očakávaným negatívnym dôsledkom zmeny klímy, a posilniť odolnosť celej spoločnosti zvyšovaním verejného povedomia v oblasti zmeny klímy a budovaním znalostnej základne pre účinnejšiu adaptáciu (MŽP, 2018).

STEEP analýza

Pri stretávaní sa s rôznymi problémami a výzvami je potrebné si uvedomiť, že ich riešenie môže byť v budúcnosti ovplyvnené rôznymi vonkajšími faktormi, ktoré obec nedokáže ovplyvniť. Úlohou STEEP analýzy (analýzy externého prostredia) je napomáhať tvorcom rozhodnutí predvídať budúci možný vývoj a na tieto zmeny sa pripraviť.

Formulár 4 (A8): STEEP analýza

Sociálne	Technologické	Ekonomické	Ekologické	Politické	Hodnoty
Starnutie obyvateľstva, emigrácia mladých ľudí do miest	Úroveň technológie poskytovateľa	Nové trhy a nové príležitosti (napr. cestovný ruch)	Vplyv rôznych subjektov na ŽP	Politika vlády v hospodárskej, sociálnej a environmentálnej oblasti	Zmena postojov k lokálnemu rozvoju
Zmeny postojov a správania – aktívny tretí sektor	Dostupná technológia a využívaná technológia	Klesajúce trhy v niektorých poskytovaných službách	Možnosti obnovy a tvorby ŽP	Štrukturálna politika Európskej únie	Zmena životného štýlu
Zmeny správania obyvateľov	Technológia využívaná obyvateľmi, podnikateľmi	Dostupnosť finančných zdrojov	Politika ŽP	Vojna na Ukrajine	Tímová spolupráca
Móda	Kontakt s obyvateľmi prostredníctvom technológie	Daňová politika	Podpora tvorby a ochrany ŽP	Zmena vlády ako výsledok volieb	Osobné hodnoty

Zdroj: MDVRR 2015, vlastné spracovanie

A.III Zhodnotenie súčasného stavu územia

Zhodnotenie súčasného stavu územia je spracované formou SWOT analýzy. Tá bola vypracovaná na základe auditu rozvojových zdrojov obce.

SWOT analýza

Formulár 5 (A10): SWOT analýza

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • atraktívne a zachované prírodné prostredie • viacero rôznych chránených území, nachádzajúcich sa priamo v katastri obce • rozsiahle plochy lesov v katastri obce • len sporadicky sa vyskytujúce záplavy • vysoká úroveň vytriedenia komunálnych odpadov • vysoký rast počtu obyvateľov • pozitívny vývoj prirodzeného a najmä migračného pohybu obyvateľstva • priaznivá veková štruktúra obyvateľstva • trend mladnutia obyvateľstva • pomerne dobrá kvalita domového a bytového fondu • predprimárne vzdelávanie dostupné priamo v obci • intenzívne využívanie poľnohospodárskej pôdy v katastri obce • výborné finančné hospodárenie obce • zrealizovaný komplexný projekt pozemkových úprav • pomerne výhodná poloha obce vzhľadom na nadradenú dopravnú infraštruktúru (diaľnica, železnica) • dobrá makropolitická atraktivita územia • výhodná poloha obce v zázemí centra zamestnanosti (urbánneho centra - Martina) • dobré predpoklady rozvoja cestovného ruchu 	<ul style="list-style-type: none"> • zvýšená miera nezamestnanosti • nepriaznivá štruktúra UoZ podľa veku, doby evidencie a klasifikácie zamestnaní • nízka kvalita miestnych komunikácií • nedobudované niektoré úseky chodníkov • nedobudovaná základná technická infraštruktúra (kanalizácia) • málo športovísk na realizáciu športov • slabšia dostupnosť služieb priamo v obci • málo rozvinutá miestna hospodárska základňa
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> • dobudovanie základnej technickej infraštruktúry (kanalizácia) • využitie európskych štrukturálnych a investičných fondov, ako aj iných zdrojov na realizáciu rozvojových aktivít • možnosti podpory nezamestnaných občanov v rámci AOTP (menšie obecné služby, regionálna zamestnanosť...) 	<ul style="list-style-type: none"> • nedostatočné využitie možných zdrojov z EÚ • vysoká administratívna náročnosť pre získanie financií z EŠIF • neustále zvyšovanie administratívnej záťaže výkonu miestnej samosprávy bez kompenzácie z hľadiska paralelného zvyšovania zdrojov (finančných, personálnych)

Zdroj: vlastné spracovanie

Kľúčové faktory a disparity územia

Vyhodnotením silných stránok a príležitostí zo SWOT analýzy boli identifikované hlavné faktory rozvoja obce. Podobne, na základe vyhodnotenia slabých stránok a ohrození boli identifikované hlavné disparity obce.

Hlavné faktory rozvoja:

- zrealizovaný komplexný projekt pozemkových úprav v extraviláne
- využitie dobrej geografickej polohy obce z hľadiska potenciálu pre rozvoj CR na báze atraktívneho prírodného prostredia a množstva kultúrno-historických pamiatok v okolí
- využitie dobrej geografickej polohy obce v širšom zázemí Martina
- racionálne hospodárenie samosprávy
- využitie zdrojov z EŠIF na realizáciu investičných a neinvestičných projektov, aktivita obce pri realizácii rozvojových projektov
- racionálne hospodárenie samosprávy
- rozvoj poľnohospodárskej výroby

Hlavné disparity rozvoja:

- emigrácia obyvateľstva – z obce emigruje predovšetkým mladé obyvateľstvo, najčastejšie z dôvodu slabej ponuky pracovných miest (v porovnaní s mestami)
- slabšia ponuka pracovných príležitostí priamo v obci (v porovnaní s väčšími mestami) – obec nedokáže vygenerovať dostatočný počet pracovných príležitostí pre všetko svoje obyvateľstvo
- nezamestnanosť obyvateľstva – obyvateľstvo, ktoré si nevie nájsť prácu a neemigruje, upadá kvôli absencii dostatočného príjmu na živobytie do sociálnych problémov
- zlý stav miestnych komunikácií – niektoré miestne komunikácie v obci sú vo veľmi zlom stave, chýbajú vybudované chodníky

B-Strategická časť

Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja

Rozvoj rôznych regiónov, od lokálnej po makroregionálnu úroveň, je nutné chápať, realizovať, uvažovať a posudzovať v čo možno najširších súvislostiach a väzbách, nie izolovane. Z tohto dôvodu je preto pre stanovenie rozvojovej stratégie obce nevyhnutné rešpektovať aj rôzne „nadradené“ stratégie, ktoré boli prijaté či už na nadnárodnej úrovni, na úrovni štátu alebo VÚC.

Na medzinárodnej úrovni je Slovenská republika viazaná najmä **Agendou 2030**. Ide o súhrn globálnych záväzkov, ktorými medzinárodné spoločenstvo reaguje na najzávažnejšie výzvy súčasnosti. Zmena klímy, chudoba, zvyšujúce sa ekonomické a sociálne nerovnosti alebo neudržateľnosť prevládajúcich vzorcov výroby a spotreby sú komplexné a navzájom previazané problémy. Izolované zásahy a opatrenia preto strácajú účinnosť pri ich riešení. Agenda 2030 bola prijatá členskými štátmi Organizácie Spojených národov v roku 2015 a vyzýva štáty k spoločnému koordinovanému postupu pri riešení globálnych výziev. Táto Agenda 2030 bola prijatá najmä za účelom zabezpečenia udržateľného rozvoja vo svete. Obsahuje spolu 17 cieľov, ktorých plnenie je v záujme udržateľného rozvoja potrebné naplňať.

Implementácia Agendy 2030 je na Slovensku inštitucionálne rozdelená medzi Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR a Ministerstvo zahraničných vecí SR. V konzultácii s odbornou verejnosťou bola Agenda 2030 na Slovensku premietnutá do užšieho súboru šiestich prioritných oblastí, ktoré zohľadňujú špecifiká Slovenska a ktoré budú základom ďalšej strategickej a koncepcnej práce. Sú nimi:

- *Vzdelanie pre dôstojný život,*
- *Smerovanie k znalostnej a environmentálnej udržateľnej ekonomike pri demografických zmenách a meniacom sa globálnom prostredí,*
- *Znižovanie chudoby a sociálna inklúzia,*
- *Udržateľné sídla, regióny a krajina v kontexte zmeny klímy,*
- *Právny štát, demokracia a bezpečnosť,*
- *Dobré zdravie.*

Vyššie uvedené prioritné oblasti sa premietajú aj do opatrení regionálnej politiky, podporujúcich rozvoj jednotlivých regiónov Slovenska.

Strategická časť Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Turčianske Jaseno na roky 2024-2030 nadväzuje na analytickú časť, ktorá predstavuje komplexnú analýzu územia. Táto časť PHSR obsahuje stratégiu rozvoja obce s ohľadom na jej vnútorné špecifiká a danosti. Jej súčasťou je strategická vízia, formulácia a návrh stratégie rozvoja, ako aj formulácia cieľov v hospodárskej, sociálnej a environmentálnej oblasti.

Strategická vízia a hlavný cieľ obce

Vízia je želanou predstavou obyvateľov o budúcnosti, o tom, ako by mala obec vyzeráť. Je teda nástrojom na motiváciu, opisom ideálneho stavu, ktorý by sme chceli v budúcnosti dosiahnuť. Stanovuje rámec pre definovanie strategických cieľov a priorít na strednodobý časový horizont. Analýzou súčasného stavu obce, analýzou doteraz realizovaných a plánovaných projektov, na základe analýzy hlavných faktorov rozvoja a na základe funkcií, ktoré plní samospráva obce bola sformulovaná nasledovná **strategická vízia** obce Turčianske Jaseno:

Obec Turčianske Jaseno je miestom s atraktívnym prostredím pre život. Všestranným rozvojom a využívaním svojho vnútorného potenciálu zabezpečuje zvyšovanie kvality života všetkých svojich obyvateľov, ktorým poskytuje kvalitné služby.

Na dosiahnutie uvedenej strategickej vízie bude potrebné naplniť hlavný cieľ rozvoja obce Turčianske Jaseno na roky 2024-2030. **Hlavným cieľom** rozvoja obce je

„zvýšiť kvalitu života obyvateľov obce aktívnym prístupom k podpore hospodárskej a sociálnej oblasti pri súčasnom zveľadovaní životného prostredia obce“.

Stratégia rozvoja

Cieľom strategickej časti programu je navrhnuť priority a opatrenia, ktoré budú viesť k naplneniu stanovenej vízie. Ide o návrh takých priorít a opatrení, ktorých riešenie je buď priamo v kompetencii obce alebo tiež takých, ktoré síce nie sú priamo v jej kompetencii, avšak obec ich dokáže svojou činnosťou a svojimi schopnosťami ovplyvniť žiaducim smerom.

Definovanie stratégie rozvoja obce vychádza najmä z detailného poznania jej vnútorného prostredia a z poznania potrieb obyvateľstva, pričom priamo nadväzuje na výsledky analýz. Stratégia vychádza zo základného predpokladu, že príslušné orgány verejnej správy od národnej po regionálnu úroveň budú zabezpečovať koordinovaný prístup v záujme dosiahnutia realizácie plánovaných zmien a že bude existovať dobrá informovanosť kľúčových aktérov regionálneho rozvoja.

Stratégia rozvoja obce je spracovaná v súlade s **Víziou a stratégiou rozvoja Slovenska do roku 2030**, ktorá plní úlohu Národnej stratégie regionálneho rozvoja Slovenskej republiky v zmysle zákona o podpore regionálneho rozvoja. Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 definuje (okrem iného) priority, ciele a nástroje podpory regionálneho rozvoja podľa typov regiónov, miest a obcí. Je v súlade s politikou súdržnosti Európskej únie v období 2021-2027, v rámci ktorej **Európska komisia zadefinovala 5 hlavných politických cieľov politiky súdržnosti:**

1. *Inteligentnejšia Európa* – inovatívna a inteligentná transformácia hospodárstva
2. *Ekologickejšia, nízkouhlíková Európa*
3. *Prepojenejšia Európa* – mobilita a regionálna pripojiteľnosť IKT
4. *Sociálnejšia Európa* – vykonávanie Európskeho piliera sociálnych práv
5. *Európa bližšie k občanom* – udržateľný a integrovaný rozvoj mestských, vidieckych a pobrežných oblastí prostredníctvom miestnych iniciatív.

V novom programovom období (2021-2027) nastávajú v oblasti strategického plánovania a riadenia a implementácie eurofondov viaceré zásadné zmeny. Doposiaľ sa programy rozvoja obcí vypracúvali na úrovni VÚC a na úrovni obcí a miest (pričom obce mali možnosť vypracovať si spoločný program rozvoja obcí). Po novom sa do strategického plánovania pridáva ďalší „medzistupeň“. Tento nový medzistupeň predstavujú tzv. **Strategicko-plánovacie regióny (SPR)**, ktorých hranice zadefinuje príslušný VÚC a schváli ustanovená Rada partnerstva kraja. Pre každý SPR sa následne vypracúva špecifická stratégia, spracovaná vo forme **integrovanej územnej stratégie (IUS)** a obsahujúca špecifické ciele a operácie, vzťahujúce sa len na to-ktoré SPR. Cieľom je zabezpečiť adresnejšie operácie a podporu regiónom na medzistupni medzi regionálnou samosprávou (VÚC) a miestnou samosprávou (obce).

Tretí stupeň strategického plánovania budú stále tvoriť obce a mestá – tým je, samozrejme, ponechaná možnosť vypracovať si svoje vlastné PHSR (ak nevyužijú možnosť vypracovať si svoj PHSR ako súčasť spoločného programu rozvoja obcí). **Obec Turčianske Jaseno** leží v Žilinskom samosprávnom kraji a v programovom období 2021-2027 je **súčasťou** strategicko-plánovacieho regiónu **SPR Turiec**.

Zmena nastáva v rámci územného rozvoja. **Každý samosprávny kraj** na Slovensku a každé **územie udržateľného mestského rozvoja (UMR)**⁴, zadefinované Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie, si v rámci svojho PHRSR (resp. integrovanej územnej stratégie)⁵ definuje tzv. **Integrované investičné balíčky (resp. integrované projektové balíčky)**. Tie pozostávajú z kľúčových projektov (ktorých realizácia je pre implementáciu daného projektového balíka kľúčová, nosná; bez nej by realizácia celého integrovaného balíka nemala zmysel a investície by nepriniesli synergický efekt) a komplementárnych projektových balíkov (ktoré obsahujú indikatívne tematické projektové balíčky). Celý integrovaný projektový balík môže byť financovaný z rôznych zdrojov (napr. EŠIF, Plán obnovy, Fond pre spravodlivú transformáciu, tzv. Nórske fondy, úverové zdroje, vlastné zdroje, dotácie štátu a pod.). Tá časť integrovaného investičného balíka, ktorá bude financovaná len z EŠIF, sa nazýva **Integrovaná územná investícia (IUI, angl. skratka ITI)**.

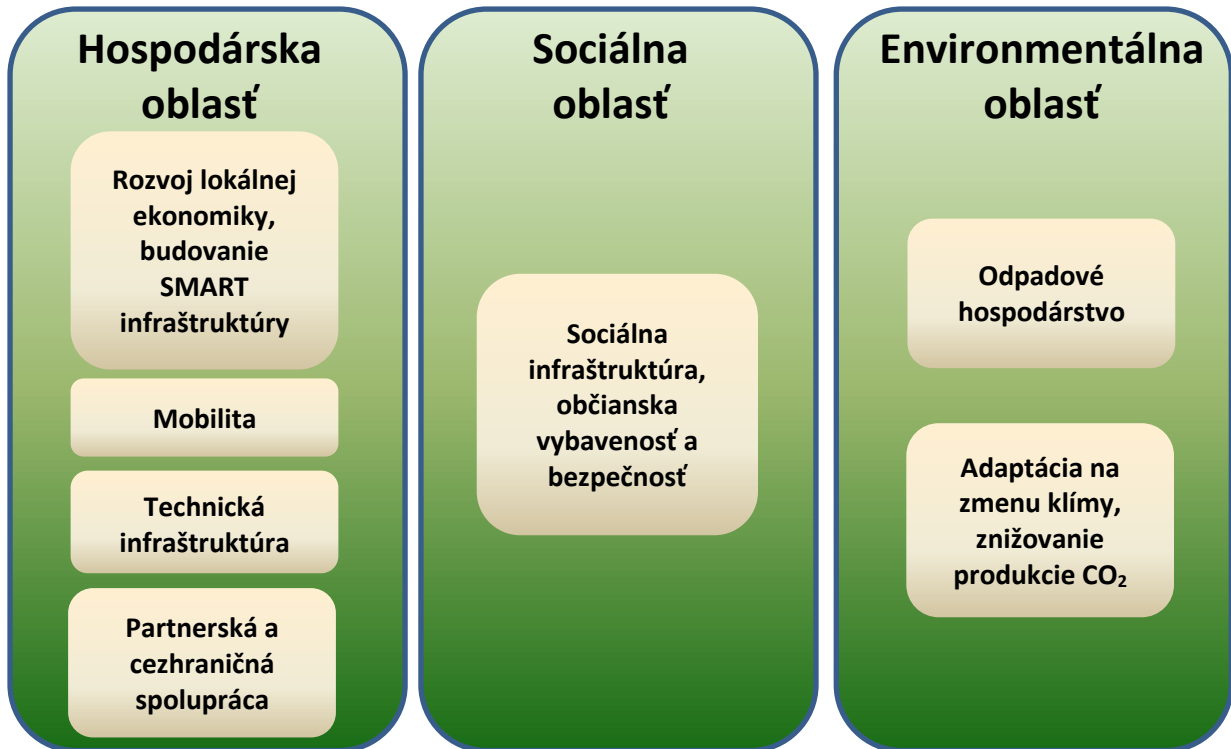
Integrovaný územný rozvoj v rámci územného programu by už teda nemal byť realizovaný výlučne formou dopytovo-orientovaných projektov (ako tomu bolo doposiaľ). Časť IUI bude schvaľovaná Radou partnerstva daného VÚC (bez potreby vyhlasovania dopytovo-orientovaných výziev; výhodou tohto spôsobu schvaľovania bude, že najprv Rada partnerstva VÚC schváli konkrétny projektový zámer na realizáciu, takže žiadateľ bude mať istotu, že jeho projektový zámer určite získa financie na realizáciu; potom dostane úspešný žiadateľ čas na dopracovanie a dodanie všetkej potrebnej dokumentácie, ako napr. samotná projektová dokumentácia, územné rozhodnutie, stavebné povolenie a pod.; tento prístup môže teda potenciálne ušetriť žiadateľom množstvo financií, úsilia a času – keďže tí nebudú povinní mať pripravenú celú dokumentáciu už v čase podania žiadosti o NFP, ale až po jej schválení) a časť IUI sa bude stále implementovať formou dopytovo-orientovaných výziev, vyhlasovaných štátnymi orgánmi (rovnakým spôsobom ako tomu bolo doteraz).

⁴ nazývané aj „mestská funkčná oblasť“

⁵ v prípade VÚC ide o PHRSR (pričom IUS môže byť integrálnou súčasťou PHRSR kraja alebo samostatnou stratégiou). V prípade území UMR podľa toho, či sa daný UMR rozhodol vypracovať si integrovanú územnú stratégiu vo forme spoločného programu rozvoja obcí na základe § 8a zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja alebo ako samostatnú stratégiu

Pre naplnenie strategickej vízie (pozri predchádzajúcu kapitolu) si teda obec Turčianske Jaseno stanovila tri hlavné rozvojové oblasti a v rámci nich nasledovné priority:

- A.) **Hospodárska oblasť** – táto prioritná oblasť pozostáva zo 4 priorít: rozvoj lokálnej ekonomiky, budovanie SMART infraštruktúry (podpora malého a stredného podnikania, podpora miestnej hospodárskej základne, zavádzanie inovácií, rozvoj poľnohospodárstva, rozvoj digitalizácie, realizácia SMART riešení, skvalitňovanie verejných služieb), mobilita (rekonštrukcia starých a výstavba nových miestnych komunikácií a chodníkov), technická infraštruktúra (dobudovanie technickej vybavenosti obce – kanalizácia) a partnerská spolupráca (spolupráca s partnerskými obcami).
- B.) **Sociálna oblasť** – prioritná oblasť pozostávajúca z 1 rozvojovej priority: sociálna infraštruktúra, občianska vybavenosť a bezpečnosť (prevencia kriminality, skvalitnenie občianskej vybavenosti, rekonštrukcia a výstavba športových a oddychových zariadení, podpora kultúrnych a športových podujatí a telies).
- C.) **Environmentálna oblasť** – tretia prioritná oblasť pozostáva z 2 rozvojových priorít: odpadové hospodárstvo (podpora triedeného zberu, zvyšovanie úrovne vytriedenia komunálnych odpadov) a adaptácia na zmenu klímy, znižovanie produkcie CO₂ (realizácia zelených a modrých investícií, zvyšovanie biodiverzity, využívanie obnoviteľných zdrojov energie, zvyšovanie energetickej efektívnosti budov, realizácia protipovodňových opatrení).

Prostredníctvom týchto troch prioritných oblastí a definovaných priorit, ktoré sú v programovej časti dokumentu rozpracované do jednotlivých opatrení a projektových zámerov, bude obec naplňovať definovanú strategickú víziu rozvoja. Splnením jednotlivých cieľov a stanovených opatrení bude zabezpečovať zvyšovanie kvality života svojich obyvateľov.

Formulár 6 (S1): Hierarchia rozvojových cieľov

Vízia			
„Obec Turčianske Jaseno je miestom s atraktívnym prostredím pre život. Všestranným rozvojom a využívaním svojho vnútorného potenciálu zabezpečuje zvyšovanie kvality života všetkých svojich obyvateľov, ktorým poskytuje kvalitné služby“			
Hlavný cieľ			
„zvýšiť kvalitu života obyvateľov obce aktívnym prístupom k podpore hospodárskej a sociálnej oblasti pri súčasnom zveľadovaní životného prostredia obce“			
Prioritná oblasť	Hospodárska	Sociálna	Environmentálna
Strategický cieľ	<i>Rozvíjať vnútorný potenciál územia, založený na podpore miestneho hospodárstva a vybudovanej dopravnej a technickej infraštruktúry</i>	<i>Podporovať skvalitňovanie občianskej vybavenosti a zabezpečovať pre obyvateľov dôstojné podmienky spoločenského vyžitia</i>	<i>Zabezpečiť pre obyvateľov obce ako aj jej návštevníkov kvalitné životné prostredie</i>
Priority	<ul style="list-style-type: none"> • Rozvoj lokálnej ekonomiky, budovanie SMART infraštruktúry • Mobilita • Technická infraštruktúra • Partnerská a cezhraničná spolupráca 	<ul style="list-style-type: none"> • Sociálna infraštruktúra, občianska vybavenosť a bezpečnosť 	<ul style="list-style-type: none"> • Odpadové hospodárstvo • Adaptácia na zmenu klímy, znižovanie produkcie CO₂
Opatrenia	1.1 Podpora MSP, remeselníkov, poľnohospodárov a lesníkov 1.2 Rozvoj digitalizácie a SMART infraštruktúry, vrátane modernizácie verejných služieb 1.3 Skvalitnenie miestnej dopravnej infraštruktúry 1.4 Zlepšenie technickej vybavenosti obce 1.5 Spolupráca s partnerskými obcami	2.1 Zvyšovanie bezpečnosti obyvateľov 2.2 Zlepšenie kvality občianskej vybavenosti, vrátane športovej a voľnočasovej infraštruktúry 2.3 Podpora spoločenského a kultúrneho života	3.1 Skvalitnenie nakladania s odpadmi a podpora zhodnocovania odpadov 3.2 Realizácia adaptačných a mitigačných opatrení na zmenu klímy, zelené a modré investície, zvyšovanie biodiverzity 3.3 Zvyšovanie energetickej efektívnosti budov, prechod na OZE 3.4 Zlepšenie existujúcej protipovodňovej infraštruktúry

Zdroj: vlastné spracovanie

C-Programová časť

Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja

Programová časť PHSR nadväzuje na strategickú časť a obsahuje opatrenia a projektové zámery na zabezpečenie realizácie programu rozvoja, vrátane ich priradenia k jednotlivým cieľom a prioritám. Táto časť obsahuje podrobnejšie rozpracovanie cieľov v hospodárskej, sociálnej a environmentálnej oblasti na úroveň opatrení a projektových zámerov. Táto časť obsahuje:

- konkrétne opatrenia a projektové zámery, vrátane ich priradenia k jednotlivým cieľom a prioritám,
- súbor ukazovateľov, výsledkov a dopadov vrátane východiskových a cieľových hodnôt.

Opatrenia a projektové zámery podľa prioritných oblastí

V strategickú časť zadanú definované priority v rámci troch prioritných oblastí (hospodárskej, sociálnej, environmentálnej) obsahujú viaceré opatrenia, pričom každé opatrenie pozostáva z jedného alebo viacerých konkrétnych projektových zámerov. Tie sú plne v súlade s 5 hlavnými politickými cieľmi politiky súdržnosti Európskej únie na programové obdobie 2021-2027. Realizácia projektových zámerov v rámci zadaných opatrení podporí **inteligentnú transformáciu hospodárstva**, napomôže **prechodu na ekologickejšiu nízkouhlíkovú Európu**, posilní **mobilitu a digitalizáciu**, prispeje k budovaniu **sociálnejšej Európy** a posilní **miestny rozvoj** (samozrejme, myslí sa tu realizácia projektových zámerov na území obce – pričom tieto projektové zámery svojím malým dielom napomôžu realizácii systémových zmien v celoslovenskom a európskom meradle).

Všetky projektové zámery, ktoré samospráva plánuje v strednodobom horizonte realizovať, sú uvedené v nasledujúcom formulári. Niektoré projektové zámery sú pritom „zložitejšie“ – budú si vyžadovať napr. spracovanie projektovej dokumentácie, inžinierske činnosti, zapojenie väčšieho počtu osôb do manažmentu takéhoto projektu a pod. Zároveň sú tu však uvedené aj také projektové zámery, ktoré predstavujú spravidla jednoduchšie „činnosti“ (nie je potrebné realizovať ich ako projekt; spravidla ide „jednoduchšie“, menej náročné činnosti). Všetky takéto zámery – či už „jednoduchšie“ alebo „zložitejšie“ – budeme v tejto aj ďalších kapitolách označovať pod rovnakým názvom „**projektový zámer**“.

Všetky projektové zámery, ktoré sú v tomto PHSR zadané, môžu byť realizované v rámci **integrovanej investičnej balíkov**, zadaných či už v Programe hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja samosprávneho kraja (**PHSR VÚC Žilina**) alebo v integrovanej územnej stratégii SPR Turiec (**IUS SPR Turiec**); môžu byť taktiež zahrnuté medzi **integrovane územné investície** (financované z EŠIF).

Formulár 7 (P1): Prehľad opatrení a projektových zámerov podľa oblastí

Prioritná oblasť 1 – HOSPODÁRSKA	
Opatrenie	Projektový zámer
1.1 Podpora MSP, remeselníkov, poľnohospodárov a lesníkov	Proj. zámer 1.1.1: Podpora rozvoja služieb a podnikateľských aktivít v obci <ul style="list-style-type: none"> - príprava pozemkov, budov, priestorových a technických podmienok pre vznik nových služieb a rozvoj existujúcich podnikateľských aktivít - prenájom obecných pozemkov a budov - podpora subjektov lesného hospodárstva a zhodnocovania drevnej hmoty - podpora poľnohospodárskych subjektov

	<p>Proj. zámer 1.1.2: Podpora zavádzania inovácií u miestnych zamestnávateľov - zavádzanie nových produktov, zlepšených procesov, využívanie nových materiálov, zlepšovanie výrobných metód</p>
<p>1.2 Rozvoj digitalizácie a SMART infraštruktúry, vrátane modernizácie verejných služieb</p>	<p>Proj. zámer 1.2.1: Podpora zavádzania efektívnych SMART digitálnych riešení v podnikoch a u subjektov poskytujúcich verejnú službu - realizácia podporných aktivít pri zavádzaní digitálnych riešení do spoločnosti (napr. v doprave, cestovnom ruchu, odpadovom hospodárstve, vo výrobných procesoch, pri poskytovaní elektronických služieb občanom a pod.)</p> <p>Proj. zámer 1.2.2: Zvyšovanie digitálnych zručností zamestnancov a obyvateľov obce - realizácia vzdelávacích aktivít pre zamestnancov pracujúcich v podnikoch a verejnej správe a pre miestnych obyvateľov</p>
<p>1.3 Skvalitnenie miestnej dopravnej infraštruktúry</p>	<p>Proj. zámer 1.3.1: Modernizácia miestnych komunikácií - obnova poškodeného povrchu miestnych komunikácií</p> <p>Proj. zámer 1.3.2: Výstavba chodníkov v obci - vybudovanie chodníkov pre peších na miestach, kde to lokálne územno-technické pomery dovoľujú</p> <p>Proj. zámer 1.3.3: Výstavba cyklistických chodníkov s prepojením na okolité obce, vrátane doplnkovej infraštruktúry - vybudovanie samostatných, od komunikácií stavebne oddelených cyklistických chodníkov - osadenie altánkov, lavičiek, informačných tabúl, nabíjačiek na elektrické bicykle a pod.</p>
<p>1.4 Zlepšenie technickej vybavenosti obce</p>	<p>Proj. zámer 1.4.1: Výstavba kanalizácie v obci - osadenie kanalizačného potrubia v celej obci - napojenie kanalizačného potrubia na existujúcu ČOV vo Vrútkach</p>
<p>1.5 Spolupráca s partnerskými obcami</p>	<p>Proj. zámer 1.5.1: Rozvoj partnerskej a cezhraničnej spolupráce - rozvoj spolupráce s partnerskými obcami/mestami</p>

Prioritná oblasť 2 – SOCIÁLNA	
Opatrenie	Projektový zámer
2.1 Zvyšovanie bezpečnosti obyvateľov	<p>Proj. zámer 2.1.1: Výstavba kamerového systému</p> <ul style="list-style-type: none"> - osadenie ďalších bezpečnostných kamier za účelom prevencie kriminality a protispoločenského správania v obci, príp. aj monitorovania bezpečnosti cestnej premávky
2.2 Zlepšenie kvality občianskej vybavenosti, vrátane športovej a voľnočasovej infraštruktúry	<p>Proj. zámer 2.2.1: Prestavba a rozšírenie kultúrneho domu v Dolnom Jasene na telocvičňu</p> <ul style="list-style-type: none"> - rekonštrukcia existujúcej budovy KD v Dolnom Jasene - prístavba novej časti budovy (rozšírenie priestorov) - celkové prebudovanie budovy na telocvičňu - nákup materiálo-technického vybavenia do telocvične <p>Proj. zámer 2.2.2: Majetkovo-právne vysporiadanie pozemkov pod športovou plochou</p> <ul style="list-style-type: none"> - odkúpenie pozemkov pod areálom futbalového ihriska do vlastníctva obce <p>Proj. zámer 2.2.3: Výstavba multifunkčného ihriska a tenisových kurtov</p> <ul style="list-style-type: none"> - vybudovanie exteriérových priestorov, vrátane tenisových kurtov, na realizáciu športových aktivít obyvateľov obce <p>Proj. zámer 2.2.4: Vybudovanie oddychových zón v Dolnom aj Hornom Jasene</p> <ul style="list-style-type: none"> - vyčlenenie plôch v Hornom aj Dolnom Jasene na realizáciu voľnočasových aktivít pre obyvateľov aj návštevníkov obce - realizácia potrebných terénnych úprav spojená s výsadbou zelene - osadenie mobiliára, altánku, lavičiek, prípadne iných oddychových prvkov
2.3 Podpora spoločenského a kultúrneho života	<p>Proj. zámer 2.3.1: Podpora kultúrnych a športových podujatí a telies</p> <ul style="list-style-type: none"> - podpora kultúrnych podujatí - podpora športových podujatí - podpora miestnych kultúrnych a športových telies

Prioritná oblasť 3 – ENVIRONMENTÁLNA	
Opatrenie	Projektový zámer
<p>3.1 Skvalitnenie nakladania s odpadmi a podpora zhodnocovania odpadov</p>	<p>Proj. zámer 3.1.1: Skvalitnenie systému zberu odpadov, zavádzanie SMART prvkov v odpadovom hospodárstve</p> <ul style="list-style-type: none"> - zvýšenie efektivity triedeného zberu odpadov - rozšírenie možností zberu tzv. zeleného biologicky rozložiteľného a kuchynského odpadu z domácností - rozširovanie ponuky triedeného zberu o ďalšie druhy odpadov - implementácia rôznych SMART prvkov za účelom kvalitatívneho zlepšenia nakladania s odpadmi <p>Proj. zámer 3.1.2: Vybudovanie malej kompostárne, vrátane obstarania príslušnej techniky a zariadení</p> <ul style="list-style-type: none"> - výstavba malej kompostárne (so spracovateľskou kapacitou do 100 ton ročne) s plánovaným zhodnocovaním biologicky rozložiteľného komunálneho odpadu (vrátane kuchynského odpadu) pochádzajúceho z Turčianskeho Jasena (tzv. obecné kompostovisko) - obstaranie potrebných zariadení na prevádzkovanie malej kompostárne (napr. traktor, kontajnery, hygienizačná stanica, stroje a príslušenstvo pre nakladanie s BRKO a pod.)
<p>3.2 Realizácia adaptačných a mitigačných opatrení na zmenu klímy, zelené a modré investície, zvyšovanie biodiverzity</p>	<p>Proj. zámer 3.2.1: Údržba a revitalizácia zelene na verejných priestranstvách, výsadba stromov a krov</p> <ul style="list-style-type: none"> - výkon starostlivosti o verejnú zelen - výsadba novej zelene (stromy, kríky, tráva, kvety a pod.) za účelom rozširovania zelených plôch v intraviláne obce <p>Proj. zámer 3.2.2: Realizácia ďalších adaptačných opatrení a opatrení na zvyšovanie biodiverzity v sídelnom prostredí</p> <ul style="list-style-type: none"> - v spolupráci rôznymi subjektmi realizácia rôznych ďalších adaptačných opatrení, ako napr. dažďová záhrada, hmyzí hotel, včelia záhrada, vodná fontána, zelené parkovisko a pod.
<p>3.3 Zvyšovanie energetickej efektívnosti budov, prechod na OZE</p>	<p>Proj. zámer 3.3.1: Výstavba fotovoltických elektrární na strechách obecných budov</p> <ul style="list-style-type: none"> - osadenie príslušnej techniky na výrobu elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov energie

	<p>Proj. zámer 3.3.2: Podpora využívania obnoviteľných a alternatívnych zdrojov energie vo verejných budovách a na verejných plochách - realizácia ďalších podporných krokov na využívanie OZE a AZE (napr. zateplovanie budov, výmena kotlov a pod.)</p> <p>Proj. zámer 3.3.3: Komplexná obnova budovy obecného úradu, vrátane zvýšenia jej energetickej efektívnosti - výmena poškodenej strešnej krytiny - zateplenie budovy, úprava fasády - výmena okien a dverí - rekonštrukcia interiérových priestorov (elektroinštalácia, rozvody vody a kúrenia, výmena kotlov, omietky, podlahy) - obstaranie vnútorného vybavenia</p>
<p>3.4 Zlepšenie existujúcej protipovodňovej infraštruktúry</p>	<p>Proj. zámer 3.4.1: Realizácia protipovodňových a vodozadržných opatrení - vykonanie potrebných úprav na miestnych vodných tokoch, ktoré sa počas privalových alebo dlhotrvajúcich dažďov vylievajú a predstavujú ohrozenie pre ich okolie</p>

Zdroj: Obecný úrad Turčianske Jaseno, vlastné spracovanie

Súbor ukazovateľov, výsledkov a dopadov

Súčasťou programovej časti je aj stanovenie ukazovateľov pre hodnotenie PHSR. Ukazovatele výsledkov a dopadov pre PHSR obce sú spracované v nasledujúcom formulári. Rozdelené sú do troch kategórií:

- ukazovatele výstupu – práce, tovary a služby, financované počas realizácie aktivít projektu,
- ukazovatele výsledku – okamžitý efekt realizácie aktivít projektu, príp. služby poskytnuté cieľovej skupine,
- ukazovatele dopadu – dlhodobý efekt vplyvu na danú prioritnú oblasť alebo cieľovú skupinu.

Východiskové hodnoty dopadových ukazovateľov v rámci hodnotenia dopadov pre PHSR obce boli stanovené spravidla ako nulové v roku 2024, cieľové hodnoty boli stanovené pre roky 2027 a 2030.

Formulár 8 (P2): Zoznam merateľných ukazovateľov v rámci jednotlivých opatrení PHSR

Typ ukazovateľa	Ukazovateľ	Informačný zdroj/odkaz	Merná jednotka	Východisková hodnota		Cieľová hodnota	
				2024	2027	2030	
Hospodárska oblasť							
Opatrenie 1.1. - Podpora MSP, remeselníkov, poľnohospodárov a lesníkov							
Výsledok	Podpora podnikateľa	OcÚ	počet / rok	0	1	2	
Opatrenie 1.2. - Rozvoj digitalizácie a SMART infraštruktúry, vrátane modernizácie verejných služieb							
Výstup	Realizované digitálne riešenia	OcÚ, zamestnávateľa	počet	0	2	4	
Opatrenie 1.3. - Skvalitnenie miestnej dopravnej infraštruktúry							
Výstup	Zrekonštr. miestne komunikácie	OcÚ	súbor objektov	0	1	1	
Výstup	Novo vybudované chodníky	OcÚ	súbor objektov	0	0	1	
Výstup	Novo vybudované cyklistické chodníky	OcÚ	súbor objektov	0	0	1	

Výstup	Vybudovaná doplnková infraštruktúra pri cyklistických chodníkoch	OcÚ	súbor objektov	0	0	1
Opatrenie 1.4. - Zlepšenie technickej vybavenosti obce						
Výsledok	Vybudovaná kanalizačná sieť	OcÚ	súbor objektov	0	0	1
Výsledok	Obyvatelia pripojení na kanalizačnú sieť	OcÚ	počet	0	0	480
Opatrenie 1.5. - Spolupráca s partnerskými obcami						
Výsledok	Podporené partnerské projekty	OcÚ	počet	0	2	4
Sociálna oblasť						
Opatrenie 2.1. - Zvyšovanie bezpečnosti obyvateľov						
Výstup	Nové kamery monitorujúce verejné priestory	OcÚ	počet	0	8	8
Výsledok	Nižší počet priestupkov	OcÚ, Polícia	%	0	20	40
Opatrenie 2.2. - Zlepšenie kvality občianskej vybavenosti, vrátane športovej a voľnočasovej infraštruktúry						
Výsledok	KD v Dolnom Jasene prebudovaný na telocvičňu	OcÚ	objekt	0	0	1
Výstup	Vysporiadané pozemky na športovej ploche	OcÚ	súbor pozemkov	0	1	1
Výstup	Vybudované multifunkčné ihrisko	OcÚ	objekt	0	1	1
Výstup	Vybudované tenisové kurty	OcÚ	súbor objektov	0	1	1
Výstup	Vybudované oddychové zóny	OcÚ	počet	0	1	2
Opatrenie 2.3. - Podpora spoločenského a kultúrneho života						
Výsledok	Zrealizované kultúrne a športové podujatia	OcÚ	počet/rok	5	6	7
Výsledok	Podporené subjekty	OcÚ	počet/rok	0	1	2
Environmentálna oblasť						
Opatrenie 3.1. - Skvalitnenie nakladania s odpadmi a podpora zhodnocovania odpadov						
Výsledok	Skvalitnený systém zberu odpadov	OcÚ	súbor aktivít	0	1	1
Výsledok	Vybudovaná kompostáreň na zhodnocovanie BRKO	OcÚ	objekt	0	1	1

Výstup	Obstaraná technika a zariadenia pre malé kompostáreň	OcÚ	súbor objektov	0	1	1
Výsledok	Úroveň vytriedenia odpadov	OcÚ	%	62	70	80
Opatrenie 3.2. - Realizácia adaptačných a mitigačných opatrení na zmenu klímy, zelené a modré investície, zvyšovanie biodiverzity						
Výsledok	Revitalizovaná zeleň na verejných priestranstvách	OcÚ	súbor objektov	0	1	1
Výsledok	Realizované ďalšie adaptačné opatrenia	OcÚ	súbor aktivít	0	1	1
Opatrenie 3.3. - Zvyšovanie energetickej efektívnosti budov, prechod na OZE						
Výstup	Osadené fotovoltaické panely na obecných budovách	OcÚ	súbor objektov	0	0	1
Výsledok	Obnovená budova obecného úradu	OcÚ	objekt	0	1	1
Výsledok	Nižšia spotreba energie v budovách	OcÚ	%	0	30	60
Opatrenie 3.4. - Zlepšenie existujúcej protipovodňovej infraštruktúry						
Výstup	Zrealizované protipovodňové a vodozádržné opatrenia	OcÚ	súbor aktivít	0	1	1

Zdroj: MDVRR 2015, Obecný úrad Turčianske Jaseno, vlastné spracovanie

D-Realizačná časť

Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja

Realizačná časť je zameraná na popis postupov inštitucionálneho a organizačného zabezpečenia realizácie programu rozvoja obce, systém monitorovania a hodnotenia plnenia programu rozvoja obce na základe stanovenia merateľných ukazovateľov a vecný a časový harmonogram realizácie programu rozvoja obce formou akčných plánov. Realizačná časť obsahuje:

- akčný plán,
- popis úloh jednotlivých partnerov pri realizácii PHSR,
- popis postupov inštitucionálneho a organizačného zabezpečenia,
- stručný popis komunikačnej stratégie PHSR k jednotlivým cieľovým skupinám,
- popis systému monitorovania a hodnotenia plnenia PHSR.

Akčný plán obce

Akčný plán predstavuje konkrétny harmonogram činností súvisiacich s rozvojom obce v nadväznosti na prioritné oblasti sociálno-ekonomického rozvoja. Tento plán vychádza zo stratégie, je jej logickou súčasťou a realizuje sa prostredníctvom konkrétnych projektových zámerov. Obsahuje predpokladané termíny plnenia jednotlivých úloh, zoznam inštitúcií zodpovedných za ich plnenie a predpokladanú (odhadovanú) výšku zdrojov na ich realizáciu.

Formulár 9 (R1): Akčný plán

Opatrenie, projektový zámer	Odhadovaný termín realizácie	Financovanie (tis. eur)	Zodpovedný
HOSPODÁRSKA OBLASŤ			
PRIORITA: ROZVOJ LOKÁLNEJ EKONOMIKY, BUDOVANIE SMART INFRAŠTRUKTÚRY			
Opatrenie 1.1: Podpora MSP, remeselníkov, poľnohospodárov a lesníkov			
<i>Proj. zámer 1.1.1: Podpora rozvoja služieb a podnikateľských aktivít v obci</i>	2024-2030	0,50	obec
<i>Proj. zámer 1.1.2: Podpora zavádzania inovácií u miestnych zamestnávateľov</i>	2024-2030	0,50	obec, firmy
Opatrenie 1.2: Rozvoj digitalizácie a SMART infraštruktúry, vrátane modernizácie verejných služieb			
<i>Proj. zámer 1.2.1: Podpora zavádzania efektívnych SMART digitálnych riešení v podnikoch a u subjektov poskytujúcich verejnú službu</i>	2024-2030	2,00	obec, firmy
<i>Proj. zámer 1.2.2: Zvyšovanie digitálnych zručností zamestnancov a obyvateľov obce</i>	2024-2030	0,50	obec
PRIORITA: MOBILITA			
Opatrenie 1.3: Skvalitnenie miestnej dopravnej infraštruktúry			
<i>Proj. zámer 1.3.1: Modernizácia miestnych komunikácií</i>	2025-2027	300,00	obec
<i>Proj. zámer 1.3.2: Výstavba chodníkov v obci</i>	2024-2028	150,00	obec
<i>Proj. zámer 1.3.3: Výstavba cyklistických chodníkov s prepojením na okolité obce, vrátane doplnkovej infraštruktúry</i>	2025-2028	350,00	obec
PRIORITA: TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA			
Opatrenie 1.4: Zlepšenie technickej vybavenosti obce			

Proj. zámer 1.4.1: Výstavba kanalizácie v obci	2024-2030	2 000,00	obec
PRIORITA: PARTNERSKÁ A CEZHRANIČNÁ SPOLUPRÁCA			
Opatrenie 1.5: Spolupráca s partnerskými obcami			
Proj. zámer 1.5.1: Rozvoj partnerskej a cezhraničnej spolupráce	2024-2030	2,00	obec
SOCIÁLNA OBLASŤ			
PRIORITA: SOCIÁLNA INFRAŠTRUKTÚRA, OBČIANSKA VYBAVENOSŤ A BEZPEČNOSŤ			
Opatrenie 2.1: Zvyšovanie bezpečnosti obyvateľov			
Proj. zámer 2.1.1: Výstavba kamerového systému	2024-2025	10,00	obec
Opatrenie 2.2: Zlepšenie kvality občianskej vybavenosti, vrátane športovej a voľnočasovej infraštruktúry			
Proj. zámer 2.2.1: Prestavba a rozšírenie kultúrneho domu v Dolnom Jasene na telocvičňu	2026-2028	700,00	obec
Proj. zámer 2.2.2: Majetkovo-právne vysporiadanie pozemkov pod športovou plochou	2025-2026	50,00	obec
Proj. zámer 2.2.3: Výstavba multifunkčného ihriska a tenisových kurtov	2025-2027	120,00	obec
Proj. zámer 2.2.4: Vybudovanie oddychových zón v Dolnom aj Hornom Jasene	2026-2028	90,00	obec
Opatrenie 2.3: Podpora spoločenského a kultúrneho života			
Proj. zámer 2.3.1: Podpora kultúrnych a športových podujatí a telies	2024-2030	20,00	obec
ENVIRONMENTÁLNA OBLASŤ			
PRIORITA: ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO			
Opatrenie 3.1: Skvalitnenie nakladania s odpadmi a podpora zhodnocovania odpadov			
Proj. zámer 3.1.1: Skvalitnenie systému zberu odpadov, zavádzanie SMART prvkov v odpadovom hospodárstve	2024-2025	5,00	obec
Proj. zámer 3.1.2: Vybudovanie malej kompostárne, vrátane obstarania príslušnej techniky a zariadení	2024-2025	200,00	obec
PRIORITA: ADAPTÁCIA NA ZMENU KLÍMY, ZNIŽOVANIE PRODUKcie CO₂			
Opatrenie 3.2: Realizácia adaptačných a mitigačných opatrení na zmenu klímy, zelené a modré investície, zvyšovanie biodiverzity			
Proj. zámer 3.2.1: Údržba a revitalizácia zelene na verejných priestranstvách, výsadba stromov a krov	2024-2030	100,00	obec
Proj. zámer 3.2.2: Realizácia ďalších adaptačných opatrení a opatrení na zvyšovanie biodiverzity v sídelnom prostredí	2025-2028	50,00	obec
Opatrenie 3.3: Zvyšovanie energetickej efektívnosti budov, prechod na OZE			
Proj. zámer 3.3.1: Výstavba fotovoltaických elektrární na strechách obecných budov	2024-2027	100,00	obec
Proj. zámer 3.3.2: Podpora využívania obnoviteľných a alternatívnych zdrojov energie vo verejných budovách a na verejných plochách	2024-2030	60,00	obec

Proj. zámer 3.3.3: <i>Komplexná obnova budovy obecného úradu, vrátane zvýšenia jej energetickej efektívnosti</i>	2025-2027	500,00	obec
Opatrenie 3.4: Zlepšenie existujúcej protipovodňovej infraštruktúry			
Proj. zámer 3.4.1: <i>Realizácia protipovodňových a vodozádržných opatrení</i>	2024-2030	100,00	obec

Zdroj: vlastné spracovanie

Administratívne, organizačné a inštitucionálne zabezpečenie PHSR

Vypracovaním a schválením tohto programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja plní obec jeden zo základných princípov regionálnej politiky, ktorým je princíp programovania. Implementácia navrhovaných projektových zámerov si bude vyžadovať konkrétnych ľudí, ktorí budú tieto zábery uskutočňovať od začiatku do konca a ktorí za nich budú aj zodpovední. Vzhľadom na poddimenzovanosť samosprávy z aspektu ľudských zdrojov sa predpokladá, že niektoré projektové zábery bude potrebné realizovať v spolupráci s externými poradcami, odborníkmi, príp. špecializovanými firmami.

V systéme riadenia a implementácie PHSR je **Riadiacim orgánom** na úrovni obce obecný úrad prostredníctvom starostu obce. Ten zodpovedá za systém riadenia PHSR, ako aj za systém čerpania získaných dotácií, použitia úverových zdrojov a v prípade získania pomoci zo štrukturálnych fondov aj za čerpanie tejto pomoci. Obecné zastupiteľstvo plní úlohu **Monitorovacieho výboru**. **Orgánom auditu** je hlavný kontrolór a príslušná komisia OcZ, ak je zriadená. Funkciu **Platobného orgánu** vykonáva ekonomické oddelenie OcÚ a príslušné oddelenia OcÚ plnia funkciu **Sprostredkovateľského orgánu**. PHSR ako aj všetky jeho zmeny a doplnky schvaľuje obecné zastupiteľstvo (Inštitút priestorového plánovania, 2016).

Samospráva bude raz ročne získavať a spracovávať pripomienky poslancov, zamestnancov OcÚ, partnerov a verejnosti. Spracovanie pripomienok bude trvať do stanoveného termínu (napr. do septembra príslušného roku), kedy bude zastupiteľstvu predložené hodnotenie PHSR za predchádzajúci rok a aj jeho prípadná aktualizácia. Obecné zastupiteľstvo vo vzťahu k realizácii PHSR berie na vedomie návrh strategickej časti dokumentu, schvaľuje celý dokument PHSR a každoročne schvaľuje vyhodnotenie jeho plnenia. Úlohou obecného zastupiteľstva je taktiež schvaľovanie spolufinancovania pripravovaných projektov. Obecné zastupiteľstvo teda každoročne schvaľuje hodnotiace a monitorovacie správy a rozhoduje o prípadných zmenách a aktualizácii programu.

Stručný popis komunikačnej stratégie

Súčasťou každého z pripravovaných a realizovaných projektov PHSR budú, či už z dôvodu povinného informovania a publicity (najmä pri projektoch financovaných z EŠIF) alebo v rámci komunikácie medzi obcou a cieľovými skupinami pri príprave a realizácii projektov, rôzne formy komunikácie. V prípade realizácie projektov z EŠIF budú v záujme informovania verejnosti osadené informačné tabule, príp. budú organizované úvodné a záverečné konferencie, semináre, workshopy, rôzne informačné stretnutia a pod.

V podmienkach obce prebieha komunikácia predovšetkým osobným stykom verejnosti a záujmových skupín s jej volenými orgánmi a zamestnancami. Významným komunikačným kanálom najmä pre mladšie a stredné vekové kategórie obyvateľstva je webová stránka obce. Staršie vekové kategórie uprednostňujú najmä obecný rozhlas, úradnú tabuľu a osobné podanie. Ďalším nástrojom komunikácie budú pozvánky na priamu účasť verejnosti na zasadnutiach obecného zastupiteľstva. Prostredníctvom uvedených komunikačných kanálov bude až do ukončenia platnosti PHSR prebiehať neustála komunikácia s obyvateľmi týkajúca sa realizácie tohto Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce.

Systém monitorovania a hodnotenia

Cieľom systému monitorovania a hodnotenia je získavanie informácií o reálnom plnení PHSR a o jeho prípadnom negatívnom vývoji. Dôsledkom dobrého nastavenia systému monitorovania a hodnotenia bude prípadná zmena spôsobu realizácie, podľa potreby aj definovanie a prijatie nových opatrení. Ako už bolo spomenuté vyššie, samospráva bude raz ročne (do začiatku prípravy rozpočtu na ďalší rok) získavať a spracovávať pripomienky poslancov, zamestnancov OcÚ, zainteresovaných partnerov a verejnosti. Spracovanie pripomienok bude trvať do stanoveného termínu, kedy bude zastupiteľstvu predložené hodnotenie PHSR za predchádzajúci rok a aj jeho prípadná aktualizácia.

Monitorovanie Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja sa teda bude vykonávať priebežne počas celého trvania PHSR až do ukončenia jeho platnosti. Tento proces bude vychádzať z údajov uvedených vo Formulári P2 – ukazovatele výstupu, výsledku a dopadu projektu. Výstupom monitorovania PHSR bude monitorovacia správa za príslušný rok schválená obecným zastupiteľstvom, ktorej súčasťou môže byť aj prípadná monitorovacia správa schválená riadiacim orgánom v rámci implementácie projektov z EŠIF. Za prípravu monitorovacej správy konkrétneho projektu bude zodpovedať jeho garant podľa povahy projektu. Za prípravu monitorovacej správy PHSR bude zodpovedať samospráva obce – či už prostredníctvom starostu obce, hlavného kontrolóra, poslancov, zamestnancov obecného úradu, príp. inej poverenej osoby.

Formulár 10 (R5): Plán hodnotenia a monitorovania

Plán priebežných hodnotení PHSR počas jeho platnosti 2024-2030		
Typ hodnotenia	Vykonať prvýkrát	Dôvod vykonania / periodicita
Strategické hodnotenie	najskôr v roku 2026	podľa rozhodnutia obce a vzniknutej spoločenskej potreby
Operatívne hodnotenie	v prípade potreby	kontrola súladu programu s reálnou situáciou
Tematické hodnotenie časti PHSR	2027	téma hodnotenia identifikovaná ako riziková časť vo výročnej monitorovacej správe za predchádzajúci kalendárny rok
Ad hoc mimoriadne hodnotenie	v prípade potreby	pri značnom odklone od stanovených cieľov; pri návrhu na revíziu PHSR
Ad hoc hodnotenie celého PHSR alebo jeho časti	2024-2030	na základe rozhodnutia starostu, kontrolného orgánu, podnetu poslancov, správy auditu a pod.

Zdroj: vlastné spracovanie

E-Finančná časť

Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja

Finančná časť obsahuje finančné zabezpečenie jednotlivých opatrení a aktivít, inštitucionálnu a organizačnú stránku realizácie programu rozvoja obce. Táto časť obsahuje:

- indikatívny finančný plán na celú realizáciu PHSR,
- model viaczdrojového financovania jednotlivých opatrení, projektových zámerov za účasti sociálno-ekonomických partnerov v území,
- hodnotiacu tabuľku pre výber projektových zámerov.

Indikatívny finančný plán

Výška potrebných finančných prostriedkov je v tomto PHSR uvedená pri jednotlivých projektových zámeroch a opatreniach. Uvedené sumy sú stanovené odhadom, keďže bez spracovania projektovej dokumentácie nie je možné ex-ante určiť predpokladanú sumu, potrebnú na realizáciu projektového zámeru. Navyše, táto suma sa ešte mení po realizácii verejného obstarávania. Pri rozhodovaní o financovaní jednotlivých projektových zámerov sa bude prihliadať na ich dôležitosť a na ich prínos pre rozvoj obce. Niektoré projektové zámery sa budú môcť realizovať v rámci bežnej prevádzky samosprávy, iné si však budú vyžadovať náročnejšie zdroje z hľadiska finančného aj personálneho zabezpečenia.

Potenciálne zdroje, ktoré sa samospráva môže snažiť získať na realizáciu opatrení a projektových zámerov, uvedených v tomto PHSR, sú najmä:

- bankové úvery,
- štátne dotácie z účelových fondov (napr. Environmentálny fond, ŠFRB, ...),
- financovanie z národných projektov (napr. úrady práce, soc. vecí a rodiny – AOTP...),
- rozpočet samosprávneho kraja,
- európske štrukturálne a investičné fondy,
- nadácie, neinvestičné fondy,
- Svetová banka,
- účelové fondy zahraničných zastupiteľstiev v SR,
- sponzorské dary podnikateľov, súkromných osôb, neziskového sektora a pod.,
- vlastné zdroje (rozpočet obce).

Celkovým prehľadom plánovaných finančných prostriedkov počas celej doby platnosti schváleného PHSR je Indikatívny rozpočet – sumarizácia.

Formulár 11 (F1): Indikatívny rozpočet - sumarizácia

Oblasť	rok							Spolu (tis. €)
	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	
Hospodárska	33,40	185,50	723,40	1 087,70	286,30	386,90	102,30	2 805,50
Sociálna	4,00	64,00	286,00	376,00	250,00	8,00	2,00	990,00
Environmentálna	57,00	487,00	313,00	76,00	86,00	75,00	21,00	1 115,00
SPOLU (tis. €)	94,40	736,50	1 322,40	1 539,70	622,30	469,90	125,30	4 910,50

Zdroj: vlastné spracovanie

Model viaczdrojového financovania a finančný rámec

Financovanie jednotlivých projektových zámerov sa bude realizovať z viacerých zdrojov, pričom závisieť bude od aktuálnej finančnej situácie obce a aktuálnych potrieb. Financovanie sa tak bude opierať o zdroje obce, o národné zdroje, o zdroje z EŠIF, VÚC, o súkromné a ďalšie zdroje.

Intervenčná matica predstavuje odhad objemu potrebných zdrojov na realizáciu jednotlivých projektových zámerov. Finálna podoba a konkrétna výška investícií bude známa až po vypracovaní projektovej dokumentácie k tomu-ktorému projektovému zámeru (ak relevantné) a vychádzať bude najmä z procesu verejného obstarávania.

Formulár 12 (F5): Model viaczdrojového financovania – intervenčná matica

Viaczdrojové financovanie (tis. eur)								
Opatrenie	Celkové náklady	Verejné zdroje					Súkromné zdroje	Iné zdroje
		EÚ	Štát	VÚC	Obec	Spolu		
Opatrenie 1.1	1,00				1,00	1,00		
Opatrenie 1.2	2,50		1,50		1,00	2,50		
Opatrenie 1.3	800,00	680,00	80,00		40,00	800,00		
Opatrenie 1.4	2 000,00	500,00	1 425,00		75,00	2 000,00		
Opatrenie 1.5	2,00			1,00	1,00	2,00		
Opatrenie 2.1	10,00		9,50		0,50	10,00		
Opatrenie 2.2	960,00	773,50	91,00		95,50	960,00		
Opatrenie 2.3	20,00			4,00	16,00	20,00		
Opatrenie 3.1	205,00		190,00		15,00	205,00		
Opatrenie 3.2	150,00	127,50	15,00		7,50	150,00		
Opatrenie 3.3	660,00	561,00	66,00		33,00	660,00		
Opatrenie 3.4	100,00	85,00	10,00		5,00	100,00		
SPOLU	4 910,50	2 727,00	1 888,00	5,00	290,50	4 910,50	0,00	0,00

Zdroj: MDVRR 2015, vlastné spracovanie

Finančný rámec na realizáciu PHSR pre potreby súhrnného prehľadu plánovaných projektových zámerov je formulárom s podrobnou štruktúrou plánovaných finančných prostriedkov na opatrenia a projektové zábery PHSR na celé jeho obdobie. Obsahuje podrobné členenie predpokladaných finančných zdrojov, potrebných na realizáciu jednotlivých projektových zámerov.

Formulár 13 (F2): Finančný rámec pre realizáciu PHSR

Číslo opatrenia	Kód a názov projektového zámeru	Klasifikácia stavieb - trieda	Hlavný ukazovateľ-výsledku, dopadu	Termín začatia a ukončenia realizácie projekt. zámeru	RN Spolu (tis. eur)	Verejné zdroje celkom	Verejné zdroje		Súkromné zdroje	Úverové zdroje	EIB príspevok (informatívne)	Iné zdroje
				rok			a=b+e+f+g+h	b=c+d				
I. Hospodárska oblasť					2 805,50 €	2 805,50 €	1 625,50 €	1 180,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €
Opat. 1.1	1.1.1 Podpora rozvoja služieb a podnikateľských aktivít v obci		rozvinutie lokálnej ekonomiky	2024-2030	0,50 €	0,50 €	0,50 €					
	1.1.2 Podpora zavádzania inovácií u miestnych zamestnávateľov		rozvinutie lokálnej ekonomiky	2024-2030	0,50 €	0,50 €	0,50 €					
Opat. 1.2	1.2.1 Podpora zavádzania efektívnych SMART digitálnych riešení v podnikoch a u subjektov poskytujúcich verejné služby		rozvinutie lokálnej ekonomiky	2024-2030	2,00 €	2,00 €	2,00 €					
	1.2.2 Zvyšovanie digitálnych zručností zamestnancov a obyvateľov obce		zvýšená zamestnanosť obyvateľstva	2024-2030	0,50 €	0,50 €	0,50 €					
Opat. 1.3	1.3.1 Modernizácia miestnych komunikácií	2112 - Miestne komunikácie	zabezpečený kvalitný prístup k domom a bytom; zvýšená bezpečnosť chodcov	2025-2027	300,00 €	300,00 €	45,00 €	255,00 €				

	1.3.2 Výstavba chodníkov v obci	2112 - Miestne komunikácie	zvýšená bezpečnosť chodcov	2024-2028	150,00 €	150,00 €	22,50 €	127,50 €				
	1.3.3 Výstavba cyklistických chodníkov s prepojením na okolité obce, vrátane doplnkovej infraštruktúry	2112 - Miestne komunikácie	vyšší počet turistov v obci; lepšie zdravie obyvateľov	2025-2028	350,00 €	350,00 €	52,50 €	297,50 €				
Opat. 1.4	1.4.1 Výstavba kanalizácie	2223 - Miestne kanalizácie	novovo vybudovaná kanalizačná sieť v obci; čistejšie životné prostredie; lepšie zdravie obyvateľov	2024-2030	2 000,00 €	2 000,00 €	1 500,00 €	500,00 €				
Opat. 1.5	1.5.1 Rozvoj partnerskej a cezhraničnej spolupráce		3 podporené partnerské projekty	2024-2030	2,00 €	2,00 €	2,00 €					
II. Sociálna oblasť					990,00 €	990,00 €	216,50 €	773,50 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €
Opat. 2.1	2.1.1 Výstavba kamerového systému	2224 - Miestne elektrické a telekomunikačné rozvody a vedenia	10 nových kamier	2024-2025	10,00 €	10,00 €	10,00 €					
Opat. 2.2	2.2.1 Prestavba a rozšírenie kultúrneho domu v Dolnom Jasene na telocvičňu	1261 - Budovy na kultúrnu a verejnú zábavu	verejnosť realizujúca športové aktivity	2026-2028	700,00 €	700,00 €	105,00 €	595,00 €				
	2.2.2 Majetkovo-právne vysporiadanie pozemkov pod športovou plochou		vytvorené legislatívne podmienky pre ďalšiu výstavbu športovej a voľnočasovej infraštruktúry	2025-2026	50,00 €	50,00 €	50,00 €					
	2.2.3 Výstavba multifunkčného ihriska a tenisových kurtov	2411 - Športové ihriská	verejnosť realizujúca športové aktivity	2025-2027	120,00 €	120,00 €	18,00 €	102,00 €				

	2.2.4 Vybudovanie oddychových zón v Dolnom aj Hornom Jasene	2412 - Ostatné športové a rekreačné stavby	verejnú realizujúca voľnočasové aktivity	2026-2028	90,00 €	90,00 €	13,50 €	76,50 €				
Opat. 2.3	2.3.1 Podpora kultúrnych a športových podujatí a telies		kultúrne a športové podujatia konané na území obce	2024-2030	20,00 €	20,00 €	20,00 €					
III. Environmentálna oblasť					1 115,00 €	1 115,00 €	341,50 €	773,50 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €
Opat. 3.1	3.1.1 Skvalitnenie systému zberu odpadov, zavádzanie SMART prvkov v odpadovom hospodárstve		skvalitnený systém triedeného zberu, vyššia úroveň vytriedenia odpadov	2024-2025	5,00 €	5,00 €	5,00 €					
	3.1.2 Vybudovanie malej kompostárne, vrátane obstarania príslušnej techniky a zariadení	2421 - Ostatné inžinierske stavby, i.n.	vyššia úroveň vytriedenia odpadov; nižší objem BRKO ukladaných na skládky odpadov	2024-2025	200,00 €	200,00 €	200,00 €					
Opat. 3.2	3.2.1 Údržba a revitalizácia zelene na verejných priestranstvách, výsadba stromov a krov		kvalitnejšia zeleň	2024-2030	100,00 €	100,00 €	15,00 €	85,00 €				
	3.2.2 Realizácia ďalších adaptačných opatrení a opatrení na zvyšovanie biodiverzity v sídelnom prostredí		realizované dodatočné adaptačné opatrenia	2025-2028	50,00 €	50,00 €	7,50 €	42,50 €				
Opat. 3.3	3.3.1 Výstavba fotovoltaických elektrární na strechách obecných budov		vyšší podiel elektrickej energie získanej z OZE	2025-2028	100,00 €	100,00 €	15,00 €	85,00 €				

	3.3.2 Podpora využívania obnoviteľných a alternatívnych zdrojov energie vo verejných budovách a na verejných plochách		vyšší podiel elektrickej energie získanej z OZE	2024-2030	60,00 €	60,00 €	9,00 €	51,00 €				
	3.3.3 Komplexná obnova budovy obecného úradu, vrátane zvýšenia jej energetickej efektívnosti	1220 - Budovy pre administratívu	kvalitné priestory pre poskytovanie verejných služieb	2025-2026	500,00 €	500,00 €	75,00 €	425,00 €				
Opat. 3.4	3.4.1 Realizácia protipovodňových a vodozadržných opatrení	2152 - Priehrady	žiadne škody na životoch a majetku v dôsledku povodní	2024-2030	100,00 €	100,00 €	15,00 €	85,00 €				
Celkom					4 910,50 €	4 910,50 €	2 183,50 €	2 727,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €

Zdroj: Obecný úrad Turčianske Jaseno, vlastné spracovanie

System hodnotenia a zaradovania projektových zamerov do financovania

Dôležitým momentom v procese realizácie PHSR bude schvaľovanie financovania jednotlivých projektových zamerov obecným zastupiteľstvom. Pri ich výbere bude preto nutné prihliadať na ich dôležitosť a význam či už z legislatívneho hľadiska alebo vo vzťahu k rozvoju obce.

Nasledujúca hodnotiacia tabuľka pre výber projektových zamerov je upravená pre potreby obce. Najvyššiu prioritu (úroveň dôležitosti) majú projektové zámery, ktorých realizácia vyplýva priamo z legislatívy a projektové zámery, ktoré budú riešiť výrazne naliehavú havarijnú alebo mimoriadnu situáciu. Kategória s vysokou prioritou zahŕňa projektové zámery s oporou vo VZN obce, projektové zámery Miestnej akčnej skupiny, oblastnej organizácie cestovného ruchu, projektové zámery s vydaným právoplatným stavebným povolením (príp. aj projektové zámery s ukončeným procesom verejného obstarávania), projektové zámery, na ktoré sa dajú získať zdroje z EŠIF a/alebo ich realizácia je zároveň nutná pre rozvoj obce a projektové zámery, ktoré majú vysokú podporu u obyvateľstva. Kategória so strednou úrovňou dôležitosti obsahuje tie projektové zámery, ktoré majú možnosť byť spolufinancované z európskych štrukturálnych a investičných fondov a/alebo ich realizácia je zároveň vhodná pre rozvoj obce. Kategóriu 4 a 5 predstavujú projektové zámery nachádzajúce sa vo fáze úvah (bez spracovania prvotných analýz, projektovej dokumentácie, stavebného povolenia a pod.).

Formulár 14 (F3): Hodnotiacia tabuľka pre výber projektových zamerov

Kategória	Úroveň dôležitosti	Hodnotiace kritérium (podmienky pre zaradenie do úrovne dôležitosti)	Projektové zámery
1	Najvyššia	a) projektové zámery vyplývajúce zo zákona alebo legislatívy EÚ b) projektové zámery riešiace havarijnú alebo mimoriadnu situáciu	1.4.1;
2	Vysoká	a) projektové zámery s oporou vo VZN obce b) projektové zámery s právoplatným stavebným povolením c) projektové zámery MAS d) projektové zámery OOCR e) projektové zámery miestnych rozvojových organizácií f) projektové zámery s vysokou podporou obyvateľov g) projektové zámery s potenciálom spolufinancovania z EŠIF a z iných zdrojov a/alebo projektové zámery, ktorých realizácia je pre rozvoj obce nutná	1.3.1; 1.3.2; 2.1.1; 2.2.1; 2.2.2; 2.2.3; 2.3.1; 3.2.1; 3.2.2; 3.3.1; 3.3.2; 3.3.3; 3.3.4;
3	Stredná	projektové zámery s potenciálom spolufinancovania z EŠIF a z iných zdrojov a/alebo projektové zámery, ktorých realizácia je pre rozvoj obce vhodná	1.1.2; 1.2.1; 1.2.2; 1.3.3; 1.5.1; 2.2.4; 3.1.1; 3.1.2;
4	Nízka	projektové zámery v štádiu zamerov / úvah	1.1.1;
5	Najnižšia	ostatné	

Zdroj: vlastné spracovanie

Záver

Formulár 15 (Z1): Schválenie PHSR

Schválenie PHSR	
Dokument	<p>Názov dokumentu: Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Turčianske Jaseno na roky 2024-2030</p> <p>Štruktúra dokumentu: dokument je štruktúrovaný podľa zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov, podľa Metodiky tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja regiónov, programov rozvoja obcí a skupín obcí s uplatnením princípov udržateľného smart (inteligentného, rozumného) rozvoja, vydanéj Úradom podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu, január 2020, Metodiky na spracovanie Programu rozvoja obce, vydanéj Inštitútom priestorového plánovania, september 2016 a podľa Metodiky na vypracovanie Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce/obcí/VÚC, vydanéj Ministerstvom dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja, verzia 2.0, február 2015.</p>
Spracovanie	<p>Forma a obdobie spracovania: spracovanie PHSR vykonala obec v partnerstve s externým odborníkom, ktorý koordinoval proces tvorby dokumentu a zabezpečoval dodržiavanie metodických postupov. Dokument bol spracovaný v zime 2024.</p> <p>Riadiaci tím: riadiaci tím pozostával z 2 členov a v procese spracovania mal 2 pracovné zasadania.</p> <p>Účasť verejnosti a komunikácia s ňou: verejnosť participovala na procese spracovania PHSR prostredníctvom prieskumu názorov.</p> <p>Autor dokumentu: RNDr. Radomír Babiak, PhD.; www.dokumentypreobce.sk</p> <p>Náklady na spracovanie: z rozpočtu obce.</p>
Prerokovanie	<p>Prerokovanie v orgánoch samosprávy dňa: 16.02.2024.</p>
Schválenie	<p>Návrh na uznesenie zastupiteľstva: „Obecné zastupiteľstvo schvaľuje Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Turčianske Jaseno na roky 2024-2030“.</p>

Zdroj: vlastné spracovanie

Prílohy

Zoznam informačných zdrojov použitých v PHSR

Bázálne environmentálne informácie o sídlach Slovenska (www.beiss.sk)

Inštitút priestorového plánovania (2016): *Stručná metodika spracovania Programu rozvoja obce a Spoločného programu rozvoja obcí*. Bratislava: september 2016.

Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001

MDVRR (2015): *Metodika na vypracovanie programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce/obcí/VÚC*. Bratislava: Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja, verzia 2.0, február 2015, 62 s.

PHRSR Žilinského samosprávneho kraja 2021+

MŽP (2018): *Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy*. Bratislava: Ministerstvo životného prostredia, aktualizácia 2018.

Štatistický úrad Slovenskej republiky

Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu (2020): *Metodika tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja regiónov, programov rozvoja obcí a skupín obcí s uplatnením princípov udržateľného smart (inteligentného, rozumného) rozvoja*. Bratislava: január 2020.

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny

Územný plán obce Turčianske Jaseno

Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030

Weisová, D., Bernátová, M. (2012): *Strategické plánovanie samosprávy*. Žilina: Municipalia, 2012.

Zákon č. 389/1990 Zb. o obecnom zriadení

Zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti

Zákon č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy

Zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja

Internetové zdroje:

census2011.statistics.sk

datacube.statistics.sk

datacube.statistics.sk/SODB/

<http://cp.atlas.sk>

<http://envirozataze.enviroportal.sk>

<http://uzemia.enviroportal.sk>

<https://gis.nlcsk.org/islhp/#lesnictvo>

statdat.statistics.sk

www.beiss.sk

www.cdb.sk

www.ives.minv.sk/heraldreg

www.maps.google.com

www.minv.sk

www.orsr.sk

www.pamiatky.sk

www.registeruz.sk

www.scitanie.sk

www.statistics.sk

www.zrsr.sk

Zoznam skratiek použitých v PHSR

AOTP	Aktívne opatrenia trhu práce	NFP	Nenávratný finančný príspevok
AZE	Alternatívne zdroje energie	NN	Nízke napätie
b.j.	Bytové jednotky	NPR	Národná prírodná rezervácia
BRKO	Biologicky rozložiteľný komunálny odpad	OcÚ	Obecný úrad
CDB	Cestná databanka	o. i.	Okrem iného
CLLD	Community-led Local Development (Miestny rozvoj vedený komunitou)	OOCR	Oblasťná organizácia cestovného ruchu
CR	Cestovný ruch	OZE	Obnoviteľné zdroje energie
ČOV	Čistička odpadových vôd	PA	Povodňová aktivita
DHZ	Dobrovoľný hasičský zbor	PP	Prírodná pamiatka
EAO	Ekonomicky aktívne obyvateľstvo	PR	Prírodná rezervácia
EIB	Európska investičná banka	PPA	Pôdohospodárska platobná agentúra
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy	PPF	Poľnohospodársky pôdny fond
EZÚS	Európske zoskupenie územnej spolupráce	SHR	Samostatne hospodáriaci roľníci
ha	Hektár	SPR	Strategicko-plánovací región
IBV	Individuálna bytová výstavba	ŠFRB	Štátny fond rozvoja bývania
IUI	Integrovaná územná investícia	ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
KURS	Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001	ÚPSVaR	Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny
KZAM	Klasifikácia zamestnaní	ÚSES	Územný systém ekologickej stability
MAS	Miestna akčná skupina	TTP	Trvalé trávne porasty
MOK	Maloobjemový kontajner	UoZ	Uchádzač o zamestnanie
MRK	Marginalizované rómske komunity	VÚC	Vyšší územný celok
MSP	Malí a strední podnikatelia	VZN	Všeobecne záväzné nariadenie
MŽP	Ministerstvo životného prostredia	ŽSK	Žilinský samosprávny kraj

Zoznam máp, tabuliek, grafov, obrázkov a formulárov

Mapy

Mapa 1: Poloha obce Turčianske Jaseno - širšie vzťahy.....	3
Mapa 2: Poloha obce Turčianske Jaseno voči susediacim obciam.....	4

Tabuľky

Tabuľka 1: Zoznam analyzovaných koncepčných dokumentov	12
Tabuľka 2: Zoznam použitých kvalitatívnych a kvantitatívnych dát.....	13
Tabuľka 3: Základné charakteristiky stavu a pohybu obyvateľstva.....	16
Tabuľka 4: Vývoj priemerného veku obyvateľstva	19
Tabuľka 5: Veková štruktúra obyvateľov podľa produktívnych vekových skupín.....	20
Tabuľka 6: Štruktúra obyvateľov podľa národnosti	20
Tabuľka 7: Štruktúra obyvateľov podľa náboženského vyznania.....	20
Tabuľka 8: Vývoj nezamestnanosti v obci	22
Tabuľka 9: Štruktúra UoZ podľa veku k 31.12.2022	22
Tabuľka 10: Štruktúra UoZ podľa KZAM k 31.12.2022	24
Tabuľka 11: Počet domov podľa typu domu	24
Tabuľka 12: Štruktúra domov podľa typu vodovodnej prípojky	25
Tabuľka 13: Štruktúra domov podľa typu kanalizačného systému	25
Tabuľka 14: Byty podľa obytných miestností	25
Tabuľka 15: Domy podľa obdobia výstavby	25
Tabuľka 16: Vybavenie technickou infraštruktúrou.....	26
Tabuľka 17: Základné parametre zdravotníckej a sociálnej infraštruktúry (2024)	27
Tabuľka 18: Infraštruktúra kultúry a športu.....	28
Tabuľka 19: Spádovosť obce k vybraným poskytovateľom administratívno-správnych služieb.....	28
Tabuľka 20: Štruktúra pôdneho fondu (k 31.12.2022; v ha)	30

Grafy

Graf 1: Vývoj počtu obyvateľov obce Turčianske Jaseno	16
Graf 2: Prirodzený pohyb obyvateľstva v rokoch 2013-2022.....	17
Graf 3: Migračný pohyb obyvateľstva v rokoch 2013-2022	18
Graf 4: Celkový pohyb obyvateľstva v rokoch 2013-2022.....	18
Graf 5: Veková štruktúra obyvateľstva k 31.12.2022	19
Graf 6: Štruktúra obyvateľstva podľa najvyššieho ukončeného vzdelania	21
Graf 7: Štruktúra UoZ podľa vzdelania k 31.12.2022	22
Graf 8: Štruktúra UoZ podľa doby evidencie k 31.12.2022	23

Obrázky

Obrázok 1: Finančné zdravie obce Turčianske Jaseno	32
Obrázok 2: Programy politiky súdržnosti v programovom období 2021 - 2027	34
Obrázok 3: Prehľad finančných zdrojov Programu Slovensko na obdobie 2021 - 2027	35

Formuláre

Formulár 1 (Ú1): Zámer spracovania PHSR	8
Formulár 2 (Ú2): Harmonogram spracovania PHSR.....	9

Formulár 3 (Ú8): Štruktúra dokumentu	9
Formulár 4 (A8): STEEP analýza.....	36
Formulár 5 (A10): SWOT analýza.....	37
Formulár 6 (S1): Hierarchia rozvojových cieľov.....	44
Formulár 7 (P1): Prehľad opatrení a projektových zámerov podľa oblastí.....	46
Formulár 8 (P2): Zoznam merateľných ukazovateľov v rámci jednotlivých opatrení PHSR.....	51
Formulár 9 (R1): Akčný plán	55
Formulár 10 (R5): Plán hodnotenia a monitorovania	59
Formulár 11 (F1): Indikatívny rozpočet - sumarizácia	61
Formulár 12 (F5): Model viaczdrojového financovania – intervenčná matica.....	62
Formulár 13 (F2): Finančný rámec pre realizáciu PHSR.....	63
Formulár 14 (F3): Hodnotiaca tabuľka pre výber projektových zámerov	67
Formulár 15 (Z1): Schválenie PHSR	68